Landgoed Heerenbeek

Domein van de Abdij van Park te Heverlee

Ineke de Jongh

Inventariserend onderzoek naar de het Landgoed Heerenbeek in opdracht van;
Stichting het Groene Woud

Uitgevoerd door;
Ineke de Jongh

Gestart;
Tilburg, juli 2013

Afgerond;
Gent, september 2013

(afbeelding titelblad: www.studioroma.be)

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1.	Inleiding	4
1.1	Het inventariserend veld onderzoek	
1.2	leeswijzer	
Hoofdstuk 2.	De geschiedenis van het landgoed Heerenbeek	8
Hoofdstuk 3.	De kaart van Heerenbeek	11
Hoofdstuk 4.	Beschrijving van de voormalige en hedendaagse situatie van de 32 percelen behorende tot het landgoed Heerenbeek	14
Hoofdstuk 5.	Aanbevelingen en vervolgvoorstellen	48
5.1	Aanbevelingen met betrekking tot herstel en reconstructie cultuurhistorische relicten	
5.2	Aanbevelingen met betrekking op de wandeling	
Hoofdstuk 6.	Nieuwe wandelroutes	55
Hoofdstuk 7.	Begroting	58
Hoofdstuk 8.	Conclusie	59
	Bibliografie	60

1. Inleiding

Dit rapport betreft de inventarisatie van het voormalige abdijdomein Heerenbeek. Deze landerijen zijn vele eeuwen in het bezit geweest van de Abdij van Park te Heverlee, bij Leuven. In 1648 werd Libert de Pape abt van de Abdij van Park. Deze abt startte meteen met de reorganisatie van de abdij, de financiën en het vastleggen van de bezittingen. Deze bezittingen (landerijen en hoeven) werden door de landmeter Joris Subil met behulp van zijn zoon, Willem Subil, ingemeten en op kaarten getekend (Persoons en van der Haegen 2000, 12). Joris Subil was verantwoordelijk voor het opmeten en intekenen van de bezittingen en de erfpachten van de abdij. Willem Subil deed het meet- en tekenwerk van de cijnsgoederen en de cijnslenen. Alle kaarten zijn tussen 1650 en 1665 getekend (Persoons en van der Haegen 2000, 13) In 1650 werd in opdracht van abt Libert de Pape, het landgoed Heerenbeek als eerste van alle landgoederen opgemeten door plaatselijke de landmeter Cornelis Groeff (Persoons en van der Haegen 2000, 14) Joris Subil verwerkte deze metingen uiteindelijk in 1665 in het kaartenboek van Abdij van Park (afbeelding 2, 3 en 4). Het beeld wat van de kaart van Heerenbeek kan worden verkregen, betreft dus van de situatie van het domein in 1650.

Er zijn van deze kaarten drie verschillende soorten versies verschenen. Dit betreffen twee grote boeken met daarin de perkamenten versies, enkele losse papieren kaarten en het recentelijk verschenen boek met daarin alle kaarten (Persoons en van der Haegen 2000, 7). Het originele kaarten boek, getekend op perkament, wordt bewaard in het archief van de Abdij van Park. De afbeeldingen 2, 3, en 4 betreffen de kaart van Heerenbeek in dit boek. In 1784 is het boek bij wateroverlast beschadigd geraakt waardoor gedeeltes van de kaarten niet meer te lezen zijn (Persoons en van der Haegen 2000, 12). De papieren kaarten zijn losse bladen. De set kaarten is incompleet en ook beschadigd (Persoons en van der Haegen 2000, 7). De laatste versie is het in 2000 verschenen boek met daarin de kaarten van alle domeinen afgebeeld. Afbeelding 1 geeft de kaart van Heerenbeek uit dit boek weer.
De kaarten lijken in eerste instantie hetzelfde, echter toch zijn er kleine verschillen te zien. Zo is ten eerste de kleur van de percelen en greppels anders waardoor bepaalde elementen van het domein op verschillende manieren geïnterpreteerd kunnen worden. Daarnaast staan er op de kaart uit het recente kaartenboek van de Abdij van Park meerdere elementen afgebeeld zoals de hekken aan de toegangswegen van de domein en een bruggetje over de hoofddreef. Deze elementen ontbreken op de perkamenten kaart. Daar de originele kaart voor dit onderzoek te gebruiken was, is vooral de informatie van deze kaart gebruikt. De aanwezige elementen op de recentelijk verkregen kaart, die niet op de originele kaart staan afgebeeld, zijn dan ook niet mee genomen als cultuurhistorisch element van Heerenbeek.

De kaart van Heerenbeek geeft de verschillende percelen weer waarin het landgoed was opgedeeld. In totaal waren er 33 percelen die verschillende functies hadden zoals weilanden, akkers, moestuin en houtpercelen. De oppervlakte van het domein was in 1650 121 bunder of wel ruim 160 ha. In het noorden grensde het parkdomein bijna geheel aan de Velderse wal die om de hoeve van Velder lag. Deze hoeve en de wal waren in bezit van de Baron van Boxtel. De eigendommen van de Abdij van Park en de Baron van Boxtel werden gescheiden door een lange houtkant en deze wal, ook wel gracht genoemd.

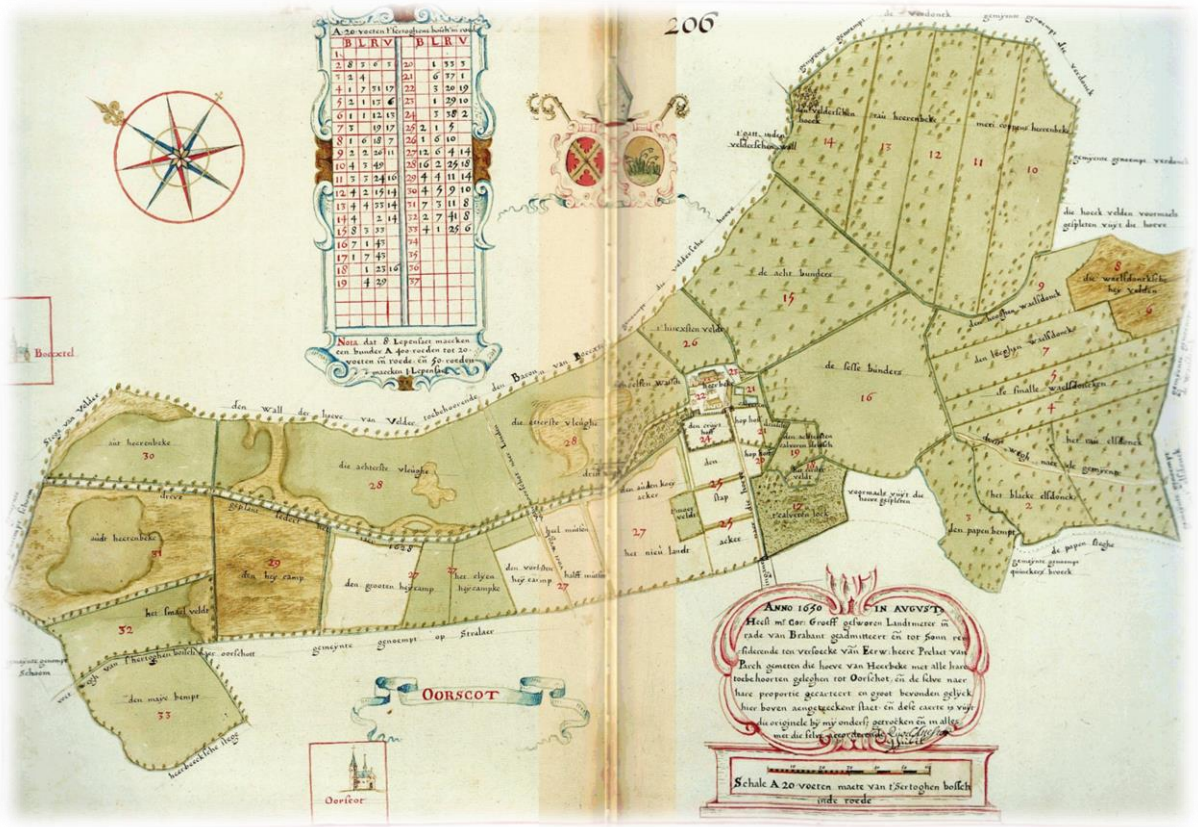

Afbeelding 1. De kaart uit het kaartenboek van de Abdij van Park met aan noordoostelijke bovengrens de Velderse wal en op het midden van het domein de hoeve Heerenbeek (Persoons en van der Haegen 2000, 147-175).

Afbeelding 2. Foto van de perkamenten kaart uit het kaarten boek van de abdij van het Park.

Afbeelding 3. Foto van de andere kant van het abdij domein Heerenbeek uit het perkamenten kaartenboek van de Abdij van Park.

Afbeelding 4. De hoeve Heerbeke met enkele omliggende velden.

Legenda bij de kaart uit 1665 van het domein Heerenbeek:

- Losse percelen, die tiendplichtig waren aan de abdij, gaf de tekenaar een gele rand aan de binnenzijde.
- Akkerland is licht geel, bruingeel of okerachtig ingekleurd.
- Het grasland is groen met lichte tot donkere schakeringen.
- De bossen zijn donkergroen
- De waterlopen en –plassen zijn blauw.
- Heidevelden zijn donkergeel ingekleurd op een achtergrond van onregelmatige, bruine onderbroken lijnen om het onderscheid met akkerland aan te geven.
- Om het verschil in bodemgebruik te accentueren heeft de tekenaar voor bossen, maar ook voor boomgaarden en met bomen beplante graslanden, een achtergrond van bomen gebruikt.

Op de kaart kan geen onderscheid gemaakt worden tussen verschillende soorten grasland: beemden, broekgronden, driesen, droge weiden, voorgangen en eussels. Ook het verschil met beplante weilanden en bossen is niet altijd duidelijk. Voor bossen is in principe een dichtere en minder regelmatige bomen afstand genomen. De afstand tussen percelen was soms zo groot dat de landmeter met een trucje het afstandsprobleem probeerde op te lossen. Met een korte rode lijn op de verbindingsassen tussen perceel en kaartcentrum gaf hij aan een deel van de afstand was weg gelaten. Verkochte of geruilde percelen werden met een kruis doorgestreept (Persoons en van der Haegen, 2000).

1.1 Het inventariserend veld onderzoek

10-07-2013 en 17-07-2013 heeft er een veldinventarisatie plaats gevonden waarbij gekeken is naar welke van de cultuurhistorische relicten uit de 17^{e} eeuw nog in het veld te zien zijn. Ook is er gekeken naar de huidige situatie van de percelen die staan aangegeven op de kaart van de Abdij van Park. Deze veldinventarisatie is met behulp van de kaart van de Abdij van Park en de huidige topografische kaart (afbeelding 5) uitgevoerd.

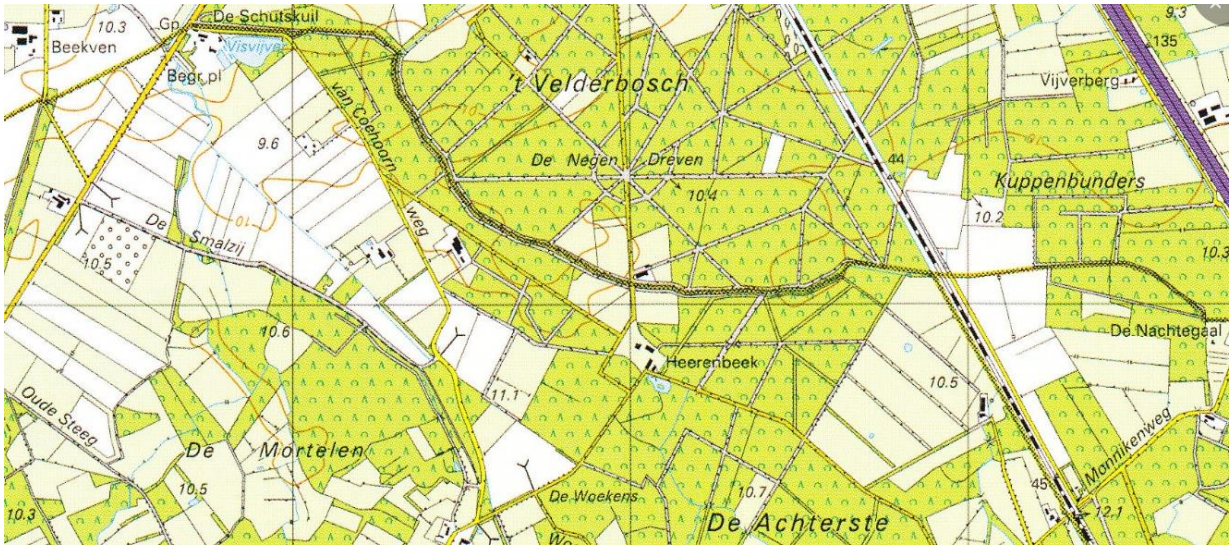

Afbeelding 5. Huidige topografische kaart van het gebied Heerenbeek 1: 25.000 (Termeulen 2013, 108).

Onderzoeksvragen bij dit project zijn:

1. Welke cultuurhistorische elementen zijn er op de domeinkaarten van de Abdij van Park vastgelegd en welke zijn hiervan nog in het veld terug te vinden?
2. Wat is de huidige situatie van de 33 percelen en hoe verhoudt dat zich ten opzichte van de 17e eeuwse situatie?
3. Welke van deze elementen zijn van dus danige waarde dat deze na reconstructie, herstel of aanpassing de beleving van het 17e eeuwse abdijdomein verhogen?
4. Waar lopen de huidige wandelroutes en waar zouden alternatieve wandelroutes kunnen aangelegd worden zodat meer cultuurhistorische relicten de aandacht krijgen?
5. Op welke manier zou er meer interactie met het gebied verkregen kunnen worden?

De opgestelde doelstellingen voor dit onderzoekt zijn:

1. Een overzicht van de geschiedenis van het landgoed Heerenbeek.
2. Het maken van een gecombineerde kaart waarbij de huidige en voormalige wegen en percelenstructuur overlappen.
3. Een beschrijving van de nog aanwezige cultuurhistorische relicten in het gebied.
4. Een inventarisatie van alle wandelroutes over het landgoed.
5. Aanbeveling wat betreft het herstel of reconstructie van deze cultuurhistorische relicten.
6. Aanbevelingen wat betreft een betere belevenis, meer interactie en een hogere recreatiewaarde van het landgoed.
7. Aanbevelingen met betrekking tot nieuwe wandelroutes en mooie onbekende gedeeltes op het landgoed.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van dit rapport wordt de geschiedenis van het landgoed Heerenbeek beschreven. Hoofdstuk 3 bevat de opgestelde kaart waarbij de huidige topografische situatie op de oude 17e eeuwse kaart is geplot. In hoofdstuk 4 wordt van de 33 percelen eerst per perceel een beeld van de voormalige 17e eeuwse situatie gegeven. Vervolgens wordt er besproken wat er momenteel nog van deze situatie resteert, eventueel veranderd is of later aangelegd of beplant is. Daarnaast zijn er foto's gemaakt die de huidige situatie weergeven. Na deze inventarisatie volgen in hoofdstuk 5 de aanbevelingen. Hoofdstuk 6 geeft de begroting bij de aanbevelingen en hoofdstuk 7 betreft twee voorbeelden van nieuwe wandelroutes door het gebied. In hoofdstuk 8 wordt de conclusie van dit onderzoek gegeven.

2. De geschiedenis van het landgoed Heerenbeek

In 1129 schonk Hertog Godfried met de Baard aan de Norbertijnen van Laon een jachtpark dat even ten zuiden van Leuven gelegen was met een bijbehorend jachtslot. Dit jachtgebied was op het grondgebied van Heverlee gelegen. De Norbertijnen hadden de uitdrukkelijke opdracht om een abdij, de Abdij van Park, te beginnen. Direct bij de abdij hoorde een gebied (patrimonium) van 350 ha (van Lani en Swarte 1999, 7). Daarnaast verkregen de Norbertijnen een groot aantal landerijen tot hun beschikking. Hun landerijen en domeinen bleven zij in de opvolgende eeuwen uitbreidden. Omstreeks 1660 besloeg het parkdomein iets meer dan 3300 ha waaronder 130 dorpen vielen (de Lani en Swarte 1999, 11). Veel van dit grondgebied lag op de vruchtbare Brabantse zand-leemstreek waardoor een groot percentage akkers (57%) goede opbrengsten voor de abdij leverden (van Lani en Swarte 1999, 11).

De landerijen bij Oirschot besloegen een oppervlakte van ongeveer 150 ha waarvan 25% akkerland was, 65% weiden, 10 % bossen en 0,5% moestuin en boomgaarden (van Lani en Swarte 1999, 12).
Heerenbeek lag in het noorden van de uitgestrekte landerijen van de Abdij van Park. Het was vergeleken met de andere landerijen een groot bedrijfsoppervlak daar de gemiddelde oppervlakte rond een hoeve 89 ha was (van Lani en Swarte 1999, 13). De hoeve gelegen op Heerenbeek was met name georiënteerd op veeteelt (Persoons en van der Haegen 2000, 18). Dit was vooral het gevolg van de drassigheid van het gebied (van Lani en Swarte 1999, 13). De landbouwbedrijfsoppervlakte was verdeeld in 17,76 ha akkerland, 136,75 ha weiden en nog 2,12 ha erfoppervlakte (van Lani en Swarte 1999, 14). Voor de productie van bier bij de abdij werd er onder andere bij de hoeve Heerenbeek in de eerste eeuwen na de stichting hop gepland (van Lani en Swarte 1999, 18). De Abdij van Park verplichte de hoeve van Heerenbeek in de 16^{e} eeuw om tweemaal per jaar 100 wilgen te poten 'om de jonge aanplant tegen de beesten te beschermen' (Vera 2011, 30).
Voor 1494 is er op verzoek van de abt van de Abdij van Park een inventarisatie gedaan over wat er nog in het bezit was van de abdij. Dit betrof 12 koeien, 4 ossen, 15 runderen, 8 a 10 varkens, en een kudde van 100 schapen. Er was nog 50 ha akkerland in bezit waarvoor er nog 8 werkpaarden aanwezig waren (van Lani en Swarte 1999, 140).
Op het landgoed Heerenbeek zijn in opdracht van de Abdij van Park ontginningen uitgevoerd. Men ging van de laaggelegen bossen over naar weidevelden door het terugdringen van de woudvegetatie in die lagere delen waardoor de humusrijke gronden beschikbaar werden voor landbouw (Vera 2011, 32).

De hoeve Heerenbeek en de landerijen bij Oirschot zijn in 1300 via Hertog Jan II van Brabant in het bezit van de abdij gekomen. Wegens geldgebrek kwam de Hertog bij de abdij om geld vragen. Hij ontving 1000 pond waarna de abdij als compensatie de landgoederen bij Oirschot met een oppervlakte van 80 bunder kreeg (van Lani en Swarte 1999, 139). Nadat de abdij een bedrag van 400 pond had betaald, genoten zij ook het kaprecht op dit gebied. In 1303 kreeg de abdij er van Hertog Jan II van Brabant nog eens 30 bunder grond bij (van Lani en Swarte 1999, 139). Bijna meteen na het in bezit krijgen van de landerijen plaatste de abdij een hoeve in Heerenbeek die door lekenbroeders werd onderhouden (van Lani en Swarte 1999,139).
Rond 1400 werden de landerijen in erfpacht gegeven aan de gebroeders Jan en Walter van Bruystum voor een jaarlijks bedrag van 80 gulden (van Lani en Swarte 1999, 139). Landerijen en hoeve die in erfpacht waren uitgegeven, ging over van vader op zoon. Zo ook de hoeve op Heerenbeek. De zoon ging echter wat minder verantwoordelijk met de hoeve om dan zijn vader. Dit heeft zijn vrouw na zijn overlijden er toe gedwongen de hoeve en de landerijen in 1484 van de hand te doen. Ook had hij verschillende delen van de landerijen die in het bezit van de Abdij van Park waren zonder toestemming verkocht. In 1495 wist de toenmalige abt van de Abdij van Park, Arnold Wijten, de onrechtmatig verkochte landerijen weer terug te kopen en zo de oorspronkelijke domeinen van de

Abdij bij Oirschot weer terug te brengen (van Lani en Swarte 1999, 140). De domeinoppervlakte was terug gebracht tot 97 bunder wat Oirschot weer een van de belangrijkste abdijexploitaties maakte.

Het van de hand doen van de hoeve heeft er toe geleid dat in 1486 de hoeve in het bezit kwam van een nieuwe erfpachter, Peter Pels. Deze verpachte de zaak weer aan een zekere Arnold Diericx (van Lani en Swarte 1999, 139). Deze pachter werd ook wel Aert Syckers genoemd en bleef pachter van de hoeve tot 1524 (Maes 1975c, 69).
Van 1524 tot aan 1538 is de hoeve verpacht aan Dierk Stans voor 225 Carolusgulden. Hij heeft hier met zijn vrouw Margriet van der Schrooten en kinderen gewoond. In 1539 is deze Dierk Stans waarschijnlijk overleden daar bekend is dat in dit jaar de hoeve over is gegaan op zijn zoon Aert Stans (Maes 1975c, 69). Hij heeft de hoeve van 1539 tot 1544 voor 285 Carolusgulden gepacht. Na het verstrijken van dit termijn werd het contract opnieuw door deze familie getekend maar nu voor de duur van 9 jaar van 1545 tot 1553 (Maes 1975c, 69).
Doordat het deze perioden voorspoedig ging op het domein, kon er op 3 augustus 1547 begonnen worden met de bouw van een nieuwe pachterswoning (van Lani en Swarte 1999, 140; Maes 1975, 20). De hoeve zou 20 voet lang en 18 voet breed zijn en drie zolders hebben (Maes 1975b, 21). Het huis werd gebouwd door Wouter Dannels, die zelf al het hout moest afhouwen, zagen en bewerken. De abt zou het hout uitzoeken. Deze Wouter Dannels zou hier 25 Carolusgulden voor krijgen en een tonneke bier (Maes 1975b, 21). De vrouw Stans moest de timmerlui te eten en te drinken geven. De uiteindelijke bouw moest op 11 mei 1548 af zijn (Maes 1975b, 22). De hoeve werd tijdens en na de bouw van deze nieuwe woning nog steeds verpacht aan de familie Stans. Deze hadden ieder jaar van april tot oktober 2 ossen in de wei staan om deze vervolgens aan de Abdij van Park af te leveren (van Lani en Swarte 1999, 141). Ook hadden zijn eikenplantsoenen die als abdijbossen voor de beschikbaarheid van hout fungeerden (van Lani en Swarte 1999, 141).

Na de familie Stans kwam de hoeve in het gebruik van Andries van Poppele en Mr. Jan Aert van Broegele. Deze hebben de hoeve gepacht van 1554 tot 1559 voor een huurbedrag van 355 gulden en daarna nogmaals van 1560 tot 1568 voor een bedrag van 369 gulden. Ook deze pachters moesten voor de abdij ieder jaar 2 ossen of 2 runderen vetmesten (Maes 1975c, 69-70).
Het is bekend dat er voor de 17^{e} eeuw het domein Heerenbeek uit twee pachthoven bestond. Dit is nog te herleiden uit de toponiemen ‘out Herebeke’ in het westelijk deel en ‘nieuw Herebeke’ in het oostelijke deel (Maes 1975a, 198).

Daarna werd de hoeve van 1568 tot 1588 door de pachter Willem Vanden Maersselaer en zijn vrouw Jenneke Sledden gehuurd (van Lani en Swarte 1999, 141). Willem Vanden Maersselaer heeft vanwege het vroegtijdig overlijden van zijn zoon Gielis tot 1601 met zijn kleinzoon Jan de hoeve uitgebaat (van Lani en Swarte 1999, 142). Er waren die tijd al grote schulden door de roerige tijden van oorlog in die periode. Deze schulden zijn door de opvolgende pachter, de schoonzoon van Willem, Aert Jansz. Aerts en zijn zus Mayke en echtgenoot, in de loop van de jaren weggewerkt. Ze begonnen met een huur van 100 gulden voor eerste jaar van het huurtermijn van 1602 tot 1607 maar betaalden in latere jaren ieder jaar 350 gulden. Van 1608 tot 1616 werd de hoeve wederom door Aert Aerts en Peter Mertensz. van Collenberghe gehuurd. Zij hadden een jaarlijkse huur van 400 gulden (Maes 1975c, 70).
Vanaf 1616 kon er voor het eerst in vele jaren weer herstelwerkzaamheden uitgevoerd worden op de landerijen en aan de woning (van Lani en Swarte 1999, 142). In 1611 zijn er 18125 kareelstenen aangekocht voor het metselen van een nieuwe huisschouw. Er zijn in het woongedeelte 6 nieuwe vensters met het wapen van de abdij aangebracht. De ramen kregen ijzeren rekken en er werden nieuwe dakpannen op het bakhuis aangelegd (van Lani en Swarte 1999, 142). In 1629 is er ook een nieuwe schuur gebouwd (van Lani en Swarte 1999, 143). De constructies van deze Vlaamse schuur zijn nog steeds op het erf aanwezig.
In 1631 vernietigde een enorme hagelbui een groot gedeelte van de gewassen op het veld. De rogge was nog maar voor een vijfde over, de boekweit en hop waren compleet verloren. Het hooi en gras

dreigden te gaan rotten in de natte weilanden en het hout was ook flink beschadigd. Pachter Peter Mertensz. van Collenberghe moest dat jaar in armoede doorbrengen (van Lani en Swarte 1999, 143). Het jaar daarop werden de akkers geplunderd door soldaten zodat dat jaar de armoede verder doorzette (van Lani en Swarte 143). Peter Mertensz. van Collenberghe en zijn vrouw hebben ongeveer 43 jaar geboerd op Heerenbeek, van 1608 tot 1652 (Maes 1975c, 70).
Hierna werd de hoeve doorgegeven aan hun zoon Jan van Collenberghe en tot 1683 was deze pachter van de hoeve. Hierbij heeft hij het alles behalve gemakkelijk gehad. In 1672 was er weer oorlog waardoor de pachter enkele paarden en vele schapen verloor. Door de stropende soldatengroepen die zijn akkers leeg plunderden, heeft de pachter meermalig pacht vermindering gekregen (van Lani en Swarte 1999, 145). Niet alleen vee maar ook hooi, gras en akkergewassen werden geplunderd. Ook heerste er een besmettelijke ziekte onder het vee die voor grote vee sterfte zorgde (van Lani en Swarte 1999, 145).
In 1684 werd Jan van Collenberghe opgevolgd door zijn zoon Rutger van Collenberghe. Deze bleef tot 1702, net toen de herstelwerkzaamheden van de gebouwen op de landerijen van start gingen. Tot 1713 herstelde men het metselwerk, de daken, de schrijnwerkerij, de afwateringssloten en grachten (van Lani en Swarte 1999, 145). Deze Rutger van Collenberghe werd opgevolgd door Matheus Walraevens die constant geldproblemen had en in 1724 had besloten wegen onduidelijke redenen te verdwijnen van de hoeve. De openstaande huurschulden moesten door zijn kinderen worden afgelost (van Lani en Swarte 1999, 145). Een van deze kinderen, Cornelis Walraevens, werd pachter. Hij is de laatste pachter van de landerijen en de hoeve in Heerenbeek geweest daar deze in 1760 werden verkocht aan Marcellus Bles, de heer van Moergestel (van Lani en Swarte 1999, 17; 147). De hoeve had toen nog een oppervlakte van 156ha (Persoons en van der Haegen 2000, 22). Door de verkoop van de hoeve aan de adel, veranderde het gehele gebied. De meeste hoevegebouwen werden gesloopt en vervangen door een kasteel of herenhuis. Het landbouwbedrijf werd omgezet naar een landgoed. Zo werd het gebied een voornaam buitenbedrijf.

In 1789 werd de Abdij van Park opgeheven, de inboedel dreigde verkocht te worden en de gebouwen zouden geconfisqueerd worden (van Lani en Swarte 1999, 17). Echter in 1790 kregen de Norbertijnen hun abdij en zijn domeinen weer terug. Lange tijd hebben ze hier niet meer van kunnen genieten daar er in 1796 wederom een algehele opheffing van alle kloosters en abdijen volgden na de nederlaag van de Zuidelijke Nederlanden tegen de Fransen (van Lani en Swarte 1999, 17). De domeinen bij Heerenbeek hebben hier echter niets meer van ondervonden daar deze toen al door de abdij verkocht waren.

In 1798 werd het landgoed overgegeven aan de kinderen van de heer van Moergestel. Van 1830 tot 1834 was het landgoed in bezit van de familie van Dachne die het in 1834 doorverkochten aan Joannes Diepen uit ’s-Hertogenbosch (van Lani en Swarte 1999, 147). Tussen 1852 en 1856 was het bezit van Menno Louis Victor van Coehoorn, baron de Girard de Miellet uit Leiden. In 1871 is het landgoed verdeeld bij een erfenis over de verschillende van Coehoorns waarnaar rond 1900 Menno Hugues Phillipe Aijmarij Raoul, baron de Girard de Miellet het kasteel op het landgoed is gaan bewonen. In 1913 wordt het kasteel verkocht aan Jozef Elias Van Hasselt en in 1926 woonde er de familie van Gorp uit Tilburg. De dochters van deze familie erfde het landgoed en beheren en restaureren dit nog steeds (van Lani en Swarte 1999, 147).

3. De kaart van Heerenbeek

De kaart van het abdijdomein Heerenbeek uit 1665 is over de huidige topografische kaart geplaatst om zo een indicatie te krijgen van wat er nog aan cultuurhistorische relicten en oude wegen op het landgoed te vinden is. Daarnaast kunnen er op deze manier mogelijke historische doorgangen gelokaliseerd worden. De kaart is hieronder in zijn geheel afgebeeld (kaart 1). Daarnaast is de kaart in 4 losse segmenten gesplitst voor meer detail (kaart 2-5).

Kaart 1. De gehele 17e eeuwse domein op de huidige topografische kaart geplot.

Kaart 2. Noordwestelijke stuk van Heerenbeek met de Velderse wal en enkele mogelijke historische doorgangen.

Kaart 3. Het westelijke gedeelte van het 17e eeuwse domein Heerenbeek geplot op de huidige topografie.

Kaart 4. Het noordoostelijke gedeelte van het 17e eeuwse domein Heerenbeek op de huidige topografische kaart geplot.

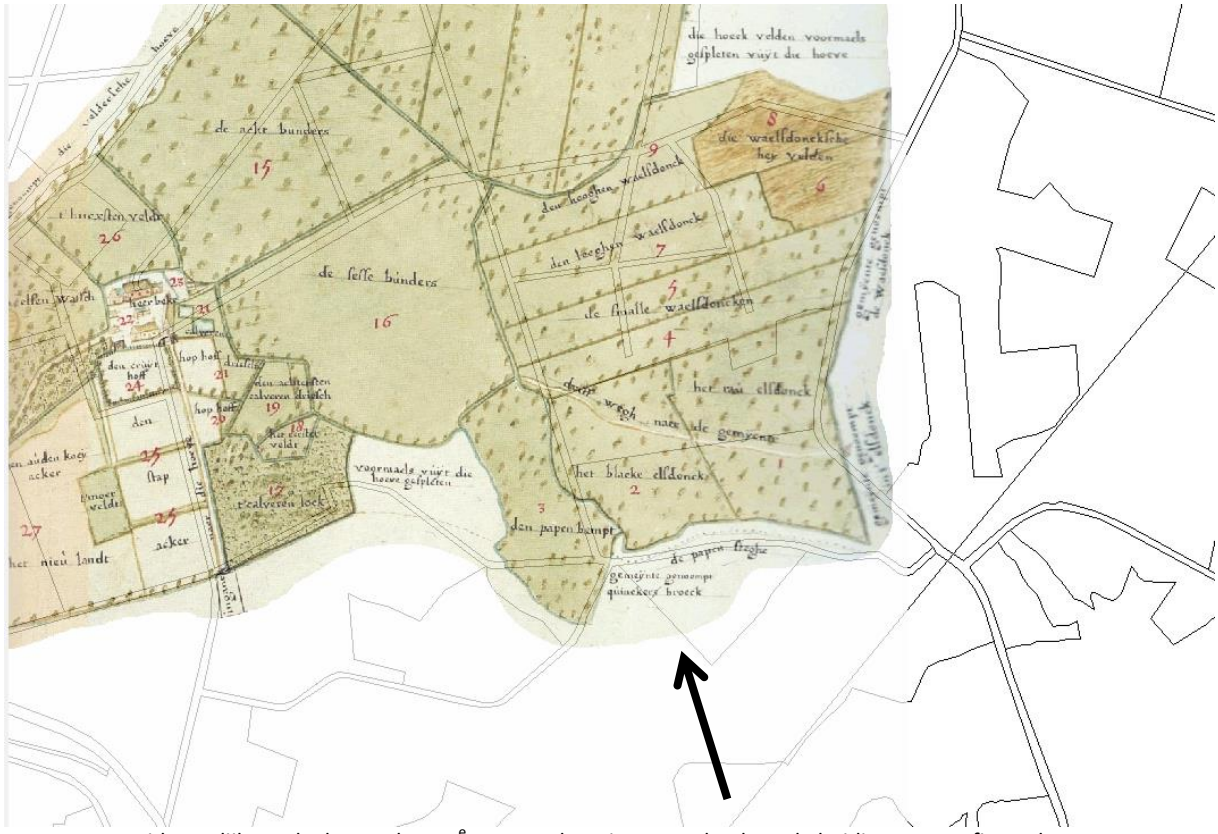

Kaart 5. Het zuidoostelijke gedeelte van het 17e eeuwse domein Heerenbeek op de huidige topografie geplot.

4. Beschrijving van de voormalige en hedendaagse situatie van de 32 percelen behorende tot het landgoed Heerenbeek

Dit hoofdstuk betreft de beschrijving van de hedendaagse situatie en de 17e eeuwse situatie van de verschillende percelen op het landgoed Heerenbeek. Er wordt eerst een beeld geschetst van het landgebruik per perceel in de 17e eeuw met daarop volgend de huidige situatie en de nog te herkennen relicten. Deze informatie wordt verduidelijkt met behulp van recente foto's. Op afbeelding 1 is de ligging van de voormalige percelen te zien. De afbeelding met de huidige topografische kaart en de kaart van 1665 daarover geeft de ligging van de percelen in het huidige beeld weer.

Perceel 31: 'Ouder Heerenbeke'
Het betrof hier een weiveld met heidegedeeltes. Het perceel had een oppervlakte van 7 bunder, 3 lopen, 11 roeden en 8 voet. Het perceel grensde aan de noordzijde aan de gemeynte genoemd Schoom. Aan de oostkant liep de dreef richting de hoeve waaraan de grens van het domein op deze weg een afsluiting geplaatst was. Het gehele perceel was op de kaart uit 1665 omgreppeld en langs het grootste gedeelte van de randen waren bomen gepland. Ook liep er in het westen van het perceel een weggetje langs. Dit weggetje wordt echter op de originele kaart uit de perkamenten kaarten van de abdij van het park als waterdragende gracht afgebeeld. Daar er een gelige rand omheen is aangegeven, kan gesteld worden dat het perceel tiendplichtig was (Maes 1975a, 198).

Perceel 31 wordt tegenwoordig in vier gedeeltes verdeeld. Het meest noordwestelijke dat aan de forellenvijver bij de Schutskuil ligt, is tegenwoordig een grasland waaromheen nog steeds een water dragende greppel ligt (foto 2). Het is aannemelijk dat dit dezelfde greppel is als die op de kaart van 1665. Dat de greppel waterdragend is wordt aangetoond door de aanwezigheid van veel riet in deze greppel. Het huidige tweede deel van het perceel ligt zuidelijk van het eerste deel en is tegenwoordig een maïsveld met daaromheen ook een water dragende greppel (foto 1). Het derde gedeelte van dit perceel is ook een maisakker. Dit gedeelte is afgeschermd met verschillende knotwilgen die langs de perceelgrenzen staan (foto 3). Tussen het tweede en het derde gedeelte loopt een greppel zonder riet met knotwilgen er naast. Het vierde gedeelte van perceel 31 betreft opnieuw een grasland met ook enkele aan de rand geplaatste knotwilgen (foto 4). Het derde en vierde gedeelte worden van elkaar gescheiden door middel van een rij elzen (foto 5). Het is goed te zien dat deze bomen als hakhout hebben gefungeerd daar de takken allemaal vanuit dezelfde plek onderop de stam zijn uitgeschoten. Naast deze rij bomen ligt wederom een perceelgreppel die waterdragend is en waarin riet groeit.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
Aan de oostkant van alle vier de perceelgrenzen loopt nog steeds de greppel die op de kaart van 1665 ook al te zien was. Ook de greppel tussen het grasland op perceel 1 en de forellenvijver staat al op de kaart uit 1665 aangegeven.

Foto 1. Perceel 31, gedeelte 2. Foto genomen in zuidoostelijke richting vanaf de van Coehoornweg.

Foto 2. Perceel 31, gedeelte 1. Foto genomen in noordwestelijke richting vanaf de van Coehoornweg.

Foto 3. Perceel 31, gedeelte 3. Foto genomen vanaf de van Coehoornweg. Dit gedeelte van het perceel is omringd met knotwilgen en hakhout percelen.

Foto 4. Perceel 31, gedeelte 4. Foto genomen richting het noordwesten aan het einde van het perceel.

Foto 5. Perceelscheiding op perceel 31 met hakhoutbomen (elzen).

Perceel 33: 'Den maye beemd' of wel 'de maaibeemd'
Dit perceel was het meest westelijke gedeelte van het domein. Ook dit perceel was omringd met een rij bomen. In het noordoosten van dit perceel liep de voetweg van 's-Hertogenbosch naar Oirschot. Helemaal ten westen van dit perceel, buiten de domeingrens liep de Heerbeeksche steeg. Het perceel had een oppervlakte van 4 bunder, 1 lopen, 25 roeden en 6 voet (Maes 1975a, 198). Perceel 33 en 32 werden van elkaar gescheiden door een gracht die vanaf deze twee percelen doorliep tot aan de toegangsweg richting de hoeve. Rondom het gehele perceel liep ook een gracht die als waterdragend is getekend op de originele perkamenten kaart van de Abdij van Park.

Tegenwoordig is perceel 33 een weiland. Het is als rustgebied aangeduid en dus niet vrij toegankelijk voor recreanten. Het perceel is bijzonder mooi. Er loopt een kromme weg lang die aan weerzijde een brede greppel heeft (foto's 7, 8 en 9). Deze weg is via de Smalzij te bereiken. De vorm van de weg komt overeen met de grens van het landgoed Heerenbeek op de kaart uit 1665. De greppel aan de perceelkant van de weg is het breedst, ondiep en bevat geen water. De scheidingsgreppel aan de buitenzijde van het perceel is dieper met aan de Heerenbeekse kant een steil talud en richting de Mortelen een flauwere helling. Deze greppel is op veel plaatsen nog waterdragend en is vol gegroeid met bloemen en riet (foto 9). Rondom het perceel staat nog een rij bomen die het enigszins van het zicht vanaf de Smalzij ontnemen. De grens tussen 'de gemeynte genoempd op Stralaer' en perceel 33

is vanwege een maisakker niet meer te zien. De bomenrij die langs de grens van het landgoed liep is tegenwoordig verdwenen. Op dit perceel staat het enige bankje op het landgoed Heerenbeek.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De greppel die perceel 33 van 32 scheidde op de kaart uit 1665 is nog steeds in het veld te zien (foto 6). Het betreft een vrij rechte waterdragende gracht met aan weerzijden een steil talud. Deze greppel loopt helemaal door tot aan de toegangsweg richting de voormalige weg naar de hoeve Heerbeke maar is op het einde onder perceel 25 nauwelijks meer waterdragend en als opvallend element te zien. Langs de greppel loopt een wandelpad dat nog voor het einde van perceel 33 een doorgang geeft richting de Smalzij. Op deze manier is het mogelijk om zonder het rustgebied te betreden toch een gedeelte van perceel 33 te zien. Op de locatie van het huidige wandelpad lag vroeger de voetweg van ’s-Hertogenbosch naar Oirschot. Op de kaart uit 1665 is te zien dat deze weg doorliep in ‘de gemeynte genoempd op Stralaer’. Wanneer de oude greppel gevolgd wordt, kan ook dit pad gevolgd worden.

Foto 6. De water dragende perceelgreppel die tussen perceel 33 en 32 en onder 29, 27 en 25 loopt.

Foto 7. Perceel 33 met hier goed zichtbaar de kromme weg langs het perceel.

Foto 9. De ondiepe, droge greppel aan de perceelzijde op perceel 33.

Foto 9 Het pad over perceel 33 met aan de linkerkant de perceelgreppel vol met bloemen.

Foto 10. Perceel 32 foto genomen vanaf perceel 33 richting het noordwesten.

Perceel 32: 'Het smal velt'
Dit was een beemd gelegen naast de 'gemeynte genoemd Schoom'. De gehele rand van het perceel was met bomen beplant. Ten zuidwesten van het perceel liep een gracht die het perceel scheidde met perceel 33. Ook ten noordoosten van dit perceel liep een gracht welke de scheiding was tussen perceel 32 en 31. Het perceel had een oppervlakte van 2 bunder, 7 lopen, 11 roeden en 8 voet (Maes 1975, 198).

Tegenwoordig is een gedeelte van het perceel nog steeds grasland (foto 10). Het is helemaal open met een waterdragende scheiding in het midden van het perceel. In deze oude greppel groeit nog volop riet. Een flink gedeelte van perceel 32 betreft echter een maïsveld dat doorloopt in het voormalige perceel 31. Dit maïsveld rijkt tot aan de van Coehoornweg. Achter dit perceel loopt nog steeds de greppel die ook op de kaart uit 1665 aangegeven staat en dit perceel scheid van perceel 33 (foto 6). De greppel die tussen perceel 29 en 32 in lag, is uit het beeld verdwenen.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
Zeer waarschijnlijk is de greppel midden in het perceel een restant van de voormalige greppel tussen de percelen 31 en 32. Ook bij dit perceel ligt de greppel van de kaart uit 1665 tussen perceel 32 en 33.

Perceel 30: 'aut Heerbeke'
Dit perceel was in de 17^{e} eeuw een weiland dat gelegen was langs de dreef naar de Velderse hoeve. Het perceel bestond uit zowel een weide als een gedeelte heide en ligt aan de Velderse wal. De oppervlakte van dit weideveld was 4 bunder, 5 lopen en 9 roeden. De grachten tussen Heerenbeek en Velderse hoeve hoorden toe aan Heerenbeek en moesten door haar onderhouden worden. *Al het water komende van de hei naar Heerebeke, moet door de gracht en de hoeve van Velder zijn verloop hebben.* Van 1605 tot 1609 is hierover een kwestie geweest tussen de heer van Boxtel en de Abdij van Park (Maes 1975a, 198). Dit gegeven toont aan dat er in die tijd wel al een gracht langs de Velderse Wal heeft gelegen. Op de kaart is te zien dat langs deze grens een rij bomen was gepland. De gracht ontbreekt echter op de kaart.

Tegenwoordig is dit perceel bebost (foto 12). De greppel die aan de zuidwestkant van het perceel en langs de van Coehoornstraat loopt, is nog steeds in het veld te zien. Er is in het veld niets meer te herkennen dat betrekking heeft op de voormalige weide en vegetatie-loze strook aan de Velderse wal. Het gedeelte van perceel 30 aan de kant van de Velderse wal is geheel dicht gegroeid met bramen, varens, brandnetels en struiken.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
Wat wel nog aanwezig is, maar zeer waarschijnlijk in latere periode is aangeplant, zijn de eikenbomen aan de rand van het perceel. Ook de betreffende gracht of greppel die de kant van het perceel langs de Velderse wal scheidt is nog te zien. Deze greppel is water dragend daar er riet in groeit.

Perceel 30 en 28 worden op de kaart van 1665 gescheiden door middel van een greppel (foto 11) welke nog steeds in het bos is terug te vinden. De greppel is echter wel volledig begroeid en op de open stukken ligt een dik bladerenpakket. Langs deze greppel loopt een soort pad dat tot bijna het einde toe goed te bewandelen is. De greppel loopt vanaf de van Coehoornweg richting de Velderse wal en komt in de greppel langs de Velderse wal uit. Dit punt is echter vanaf de Velderse wal niet te zien door de dichte begroeiing van varens, bramen en struiken.
Op de kaart uit 1665 is te zien dat deze greppel aan de andere kant van de huidige van Coehoornweg door zou lopen. Deze greppel was de perceelscheiding van de percelen 29, 31 en 32. De greppel is echter in het huidige beeld aan deze kant van de van Coehoornweg niet meer te zien. Er ligt nu een maïsveld op die locatie. Op de kaart uit 1665 uit het kaartenboek van de Abdij van Park staat een

verbindingselement bij de overgang van de greppel in het noordoosten van de dreef en het zuidwesten van de dreef. Op de originele perkamenten kaart uit het kaartenboek in het archief van de abdij van het park staat dit verbindingselement niet afgebeeld. Het zal hier dan ook verder buiten beschouwing worden gelaten.

Foto 11. De perceel scheidende greppel tussen perceel 30 en 28.

Foto 12. Impressie van het bos op perceel 30.

Perceel 29: 'De heykant'
Dit perceel was vroeger een heideveld ten zuiden van de dreef gelegen. Het perceel was omgracht en langs de noordoost en zuidwest randen van het veld waren bomen aangeplant. Op deze heide dreef de pachter zijn schapen op en haalde hij 'schabben voor sijnen Brandt'. Schabben betreffen een soort plaggen van veenachtige heidegrond. Gedroogd kunnen deze als brandstof fungeren. Het perceel had een oppervlakte van 4 bunder, 4 lopen, 11 roeden en 14 voet (Maes 1975a, 197-198). Op de kaart van 1665 is te zien dat het heideveld toen aan de zuidwestelijke kant een perceelgreppel had waarlangs bomen geplant waren.
Tegenwoordig betreft dit perceel een maïsveld. De al eerder genoemde grens-markerende greppel ligt nog steeds in het landgoed (foto 6).

De voormalige 'dreve'
De van Coehoornweg is de voormalige dreef waarlangs op de kaart van 1665 staat vermeld dat dat in 1628 eikenbomen langs waren geplant (foto 13). Het was ook de weg vanuit de hoeve Heerbeke richting de 'gemeynte genaamd Schoom'. Op de kaart is te zien dat de weg aan beide zijden beplant was met eiken en dat er aan weerszijden een water dragende greppel liep. Deze greppel is nog steeds aanwezig en de weg is nog steeds aan beide zijden voorzien van een rij bomen. Op de recentelijk verschenen kaart staat aan het begin en einde van deze weg een tekenen dat mogelijk als toegangshek geïnterpreteerd zou kunnen worden. Daar deze op de originele kaart ontbreken, wordt ook dit element buiten beschouwing gelaten.
De dreef splitst zich tegenwoordig af van de van Coehoornweg ter hoogte van de boerderij die in het voormalige perceel 28 is gelegen. De weg is niet toegankelijk voor recreanten. Langs deze weg staan nog steeds aan weerszijden eikenbomen die de weg een laanachtige impressie geven (foto 14). Aan beide kanten is de greppel nog te zien die al op de kaart van 1665 staat aangegeven. Deze greppel is aan de kant van perceel 28 dicht begroeid met bramen. Als de oude dreef afgewandeld wordt, eindigt deze uiteindelijk bij de hoeve Heerbeke. Na de oude voetweg over perceel 27 is nog een

weiland te zien (foto 18). Daarna veranderde ook dit gebied in een bos. Het pad is moeilijk te begaan door de dichte begroeiing. De dreef geeft op de kaart van 1665 vlakbij de hoeve een oude driffweg (drijfweg) aan door het bos. Deze weg is in het huidige bos niet meer te zien. Mogelijk is deze nog wel aanwezig maar door de dichte begroeiing van bramen en brandnetels was deze niet terug te vinden. Foto 15 geeft een indicatie van de dichte vegetatie aan het einde van de dreef.

Halverwege dit niet voor publiek toegankelijke gedeelte van de voormalige dreef is de 'voetweg van Oirschot naar Linden' nog zichtbaar. Deze voetweg loopt dwars door perceel 28 en is tegenwoordig ook niet vrij toegankelijk. Aan weerszijden zijn bomen te zien die het pad accentueren (foto 16). Deze bomen zijn op de kaart van 1665 nog niet ingetekend. Van de kaart uit 1665 is af te leiden dat deze weg van de voormalige dreef naar de Velderse wal liep. Het vervolg van deze voetweg richting de wal is echter vanaf de voormalige dreef door de dichte begroeiing van het bos niet meer te zien (foto 16). Aan de ander zijde van de weg loopt het zuidwestelijke deel van de voetweg. Deze is nog duidelijk in het veld te zien door de aangeplante beukenbomen die langs deze weg staan. Ook deze bomen zijn later pas aangeplant daar deze ontbreken op de kaart uit 1665. Deze voetweg loopt vanaf de dreef richting de huidige van Coehoornweg. Het is echter niet mogelijk om via dit pad bij de van Coehoornweg te komen daar de Heerbeekloop er nog tussen door stroomt. Aan beide zijden van de dreef lag een greppel. Beide wegen komen direct op de voormalige dreef uit en doorbreken de greppel. De foto's 17 en 18 geven een beeld van de huidige situatie van het voormalige voetpad.

Foto 13. De voormalige dreef en huidige van Coehoornweg.

Foto 14. De voormalige dreef die nu de afgesplitste weg van de van Coehoornweg is met aan weerszijden een greppel.

Foto 15. Het einde van de dreef die uitkomt bij de hoeve Heerbeke.

Foto 16. De voormalige voetweg van Oirschot naar Liempde over het perceel 28.

Foto 17. De voetweg van Oirschot naar Liempde over perceel 27.

Foto 18. Perceel 27 met aan de rechterkant de beukenlaan langs de voormalige voetweg richting Oirschot.

Perceel 28: 'De voorste en achterste vleuge'

Dit was in 1665 een groot weideveld dat werd doorsneden door de voetweg van Oirschot naar Liempde. Het gehele gebied was 16 bunder, 2 lopen en 14 voet groot. Op 'de voorste vleuge' bevond zich een bos en een gedeelte van de weide was beplant met bomen. Ten zuiden en westen van het perceel liep de dreef van de hoeve naar de 'gemeynte genoemd Schoom', een gedeelte van de huidige van Coehoornweg. De 17e eeuwse 'driffweg' doorsnijdt het bos in 'de voorste vleuge' dat in het zuiden van het perceel gelegen is. Aan de Noordwestkant grensde perceel 28 aan de Velderse wal. Ook aan deze kan van het perceel was aan de rand een rij bomen geplant. Centraal in de weidevelden gelegen waren stukken heideveld of zanderige vlaktes. Ook aan de rand van 'de achterste vleuge', aan de kant van de dreef, was een strook heide of zanderige strook aanwezig. Het perceel werd in het noordwesten afgesloten door een gracht (Maes 1975a, 197).

Het huidige beeld van dit voormalige weideveld is een open bos. Er staan met name varens en berkenbomen. Bijna het gehele perceel is tot oude boskern benoemd (Maes 2010, 61). De foto's 19 en 20 geven het huidige beeld van dit perceel weer. Aan de kant van de Velderse wal ligt tegenwoordig een waterdragende greppel. Deze is niet aangegeven op de kaart van 1665. Ook deze greppel is compleet begroeid met bramen, varens en struiken. Aan de kant van het bos langs de van Coehoornweg zijn veel open en verdroogde gedeeltes in het bos.
Het zuidelijke gedeelte van het perceel betreft nog wel een weide. Hier staan aan de kant van de Velderse wal een rij eiken gepland. Het perceel fungeert ook nog steeds als weide daar er koeien in geplaatst zijn. Foto 21 geeft een beeld van de huidige situatie. Ter hoogte van dit weiland heb je ook zicht op de voormalige Velderse wal (op dit stuk is er niet veel meer van over).
Dwars door het bos op dit perceel loopt een verharde weg die als oprit naar het landhuis dient en uitkomt op de van Coehoornweg. Op de kaart uit 1665 is deze weg nog niet aangegeven, mogelijk is deze weg bij de bouw van het landhuis aangelegd. Deze weg doorsnijdt de oude voetweg van Oirschot naar Liempde maar vanaf deze weg is aan beide zijden niets meer van deze voetweg te zien

door de dichte begroeiing. Vanaf deze verharde weg loopt ook een wandelpad richting de Velderse wal die uitkomt op het wandelpad langs de wal. Langs de verharde weg liggen aan weerszijden rabatten. Ook is de weg aan beide kanten beplant met beukenbomen en loopt er een afwateringsgreppel aan weerszijden van de weg.
Aan de kant van de Velderse wal is de oude voetweg van Oirschot naar Liempde ook niet meer te herkennen. Het is aannemelijk dat wanneer het hier een doorgaand pad betreft, deze hier een doorgang in de wal moet hebben gehad. Er is echter ook op of aan de wal niets te zien van een eventuele doorgang. Daar dit gedeelte van de wal zodanig begroeid is met brandnetels en bramen was het op dit moment niet mogelijk te controleren of hier nog relicten van aanwezig waren.

Foto 19. Perceel 28 met op de voorgrond het riet dat in de greppel langs de voormalige dreef groeit.

Foto 20. Het bos op perceel 28.

Foto 21. Het gedeelte van perceel 28 dat als weiland wordt gebruikt, gelegen tegenover het kasteel.

Perceel 27: 'De oude koeyenacker'
Dit betrof vroeger een akker met daarin liggend het moervelt wat een weide was. Dit perceel was 4 bunder, 6 lopen en 35 roeden qua oppervlakte. Het akkerperceel was verdeeld in 'het oude koeyland' en 'het nieuwe land'. Dan was er een onderbreking van de akker in de vorm van een strook gras. Het gedeelte van dit perceel aan de andere kant werd het' heel mutsen' en 'half mutsen' genoemd. Ook dit was een akker. Dit gedeelte was 1 bunder, 3 lopen en 38 roeren groot. Deze akkers lagen aan de voetweg van Oirschot naar Liempde. Aan de overzijde van deze weg lag 'de voorsten heykampke' ook dit was een akker. Naast deze akker was een weide gelegen 'het cleyn heycampke'. Deze weide had een oppervlakte van 1 bunder, 3 lopen en 5 roeden. 'Het grooten heycamp' bestond uit zowel akkerland van 2 bunder, 6 lopen en 8 roeden en een weide met een oppervlakte van 6 lopen en 30 roeden. In totaal besloeg perceel 27 een oppervlakte 12 bunder, 6 lopen en 30 roeden (Maes 1975a, 197).

Het huidige landgebruik van het voormalige perceel 27 is voornamelijk weides (foto 18 en 22). Ook staat er in het meest noordwestelijke deel een woonhuis op. Verder zijn er nog gedeeltes ten oosten van dit huis met mais en hooi of graslanden. De van Coehoornweg loopt dwars door het voormalige perceel heen, ter hoogte van het 'grooten heycamp' en het 'clijne heycampke'. 'Den voorsten heycamp' is tegenwoordig een weide en het 'heel en het half mutsen' een maïsveld. De foto's 22 en 23 geven de huidige situatie aan van het perceel. Foto 18 is het meest zuidoostelijke bij de hoeve gelegen gedeelte en betreft nu een weiland met een noordwest-zuidoost georiënteerde perceelscheiding die water dragend is en riet bevat. Dit was de voormalige 'auden koey acker en het nieu' landt'. Een gedeelte hiervan is tegenwoordig bos. 'Het moerveldt' dat in de 17^{e} eeuw op dit perceel lag is tegenwoordig niet meer in het veld te herkennen.

Foto 22. Perceel 27, foto genomen vanaf de van Coehoornweg.

Foto 23. Perceel 27, foto genomen vanaf de voormalige dreef (het afgesplitste gedeelte) met de voormalige voetweg op de achtergrond.

Perceel 25: 'De stapacker'
Deze akker bestond uit drie delen met een perceelscheidend element ertussen. Het waren tiendplichtige percelen en waren gelegen aan de toegangsweg richting de hoeve. De totale oppervlakte van de drie delen was: 2 bunder, 1 lopen en 5 roeden (Maes 1975a, 197). De geel/oranje omranding van de percelen toont aan dat deze akkers tiendplichtig waren aan de Abdij van Park. Ten zuiden van de akker was te zien dat er een rij bomen gepland was.

Tegenwoordig is het gehele gebied dicht begroeid met bos (foto 24). Het is vanwege de brandnetels niet te betreden. De perceelscheidingen tussen de drie akkers in 1665 zijn tegenwoordig door de dichte begroeiing niet meer te zien. Wellicht zijn ze nog wel op het voormalige perceel terug te vinden. De rij bomen die op de kaart staat aangegeven, is niet meer als zodanig te herkennen. Het perceel wordt aan de zuidelijke kant ook door een dicht bos afgeschermd.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De perceelgreppel die tussen perceel 25 en de weg naar de hoeve lag is nog steeds in het veld te zien. Ook de perceelscheiding tussen perceel 27 en 25 is nog aanwezig in de vorm van een greppel. Perceel 25 ligt aan de zuidelijke grens van het landgoed welke wordt aangegeven met een gracht op de kaart uit 1665. Deze gracht is nog steeds aan het einde van het landgoed te vinden.

De oude toegangsweg naar de hoeve die tussen de percelen 25, 17, 24, 20 en 21 liep is nog steeds aanwezig. Op de kaart van 1665 is te zien dat deze weg aan beide zijden van een greppel was voor zien. Deze greppel was langs perceel 17 waterdragend. Tegenwoordig is de weg aan beide zijden beplant met eikenbomen. Daarachter bevindt zich op de percelen 21, 25, 24 en 17 een bos. Een gedeelte van het bos op perceel 17 is als oude boskern aangeduid (Maes 2010, 61). Foto 24 geeft een beeld van het huidige beeld van de toegangsweg. Aan het einde van deze toegangsweg op de grens

van het landgoed Heerenbeek staat een modern toegangshek. Op de kaart uit het kaartenboek van de Abdij van Park uit 1665 is te zien dat bij de hoeve op deze weg een toegangspoort was geplaatst die deze weg afsloot van perceel 22. Hier is tegenwoordig niets meer van de te zien.

Foto 24. De toegangsweg naar de hoeve met links perceel 25 en rechts perceel 17. De foto is richting de hoeve genomen.

Perceel 17: 'Het calverenblock of calvereneusel'
Dit betrof in de 17e eeuw een bos met een oppervlakte van: 1 bunder, 7 lopen en 43 roeden (Maes 1975a, 196). Het perceel was omgracht en grensde aan de grens van Heerenbeek en Oirschot. Deze grens was met behulp van een greppel of gracht aangegeven.
Tegenwoordig is dit perceel nog steeds een bos (foto 24). Zoals al vermeld, betreft het hier deels een oude boskern.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De grensgreppel is nog steeds aanwezig in het bos en is een vervolg op de waterdragende gracht die al bij perceel 33 en 32 begint. De greppel is wel volledig begroeid met bramen en is niet opvallend in het bos te zien. Ook is de greppel tegenwoordig niet meer waterdragend.

Perceel 24: 'Het Cruythoff of groten hof'
De toponiem Cruythoff geeft aan dat dit in de 17e eeuw een kruidentuin of moestuin is geweest (pers. comm. van Lani, 2013). Het perceel werd omgeven door een gracht met bomen erlangs. Er stonden twee valhekken aan de oostzijde van het veld. Een van de toegangspoorten verleende toegang tot het perceel en de andere stond op de toegangsweg naar de hoeve. De oppervlakte van het hof was: 3 lopen, 38 roeden en 2 voet (Maes 1975a, 197).
Momenteel is het gehele perceel een bos. Er is niets meer te herkennen dat een voormalige moestuin indiceert. Ook van de twee toegangspoorten is niets meer te zien.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De greppel die om het perceel lag is nog wel te zien en scheidt nog steeds het gehele perceel van de omliggende weg.

Perceel 20: 'De achterste hophof'
Dit perceel had een oppervlakte van 1 lopen, 33 roeden en 3 voet. De hophof was een tiendplichtig perceel daar er een geel/oranje rand om het perceel staat aangegeven (Maes 1975a, 197). Op de kaart uit 1665 is te zien dat het gebied in twee delen was verdeeld. Een deel diende ter verbouwing van hop, het andere deel was weiland. Het perceel werd van perceel 17 en 19 gescheiden door een water dragende greppel. Tussen perceel 20 en 21 stond een rij bomen als perceelscheiding.

Het hedendaagse perceel 20 is nog steeds een open stuk in het bos. Van het verbouwen van hop is echter geen sprake meer. Er zijn nieuwe bomen aangeplant. Het perceel wordt aan de zuidoostkant begrensd door een bos. Van de rij bomen en de perceelscheiding met perceel 21 is niets meer te zien. Foto 25 geeft een beeld van de huidige situatie.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De greppel die het perceel met perceel 17 in 1665 scheidde is nog aanwezig.

Perceel 21: 'De voorste hophof' met 'de voorgaande calverendriesch'
Op perceel 21 werd ook hop verbouwd. Deze hopplantage was ook tiendplichtig aan de Abdij van Park. Daarnaast bevatte dit perceel ook twee waterpoelen (afbeelding 4). De toponiem driesch op de kaart van de Abdij van Park geeft aan dat het een gebied was waar vee op verzameld en geweid werd. Vaak was er op zo een dries een drinkplaats voor het vee aangelegd, iets dat op de kaart van Heerebeek ook naar voren komt. Daarnaast geeft ook de toponiem van het perceel deze functie aan. Het perceel had een oppervlakte van; 6 lopen, 37 roeden en 1 voet (Maes 1975a, 197). Aan de oostelijke kant van het gebied liep weer een perceelgreppel die het perceel 21 met 16 scheidde. Aan de zuidelijke kant scheidde de greppel het perceel met perceel 19.

Het gedeelte op perceel 21 waar in de 17e eeuw twee waterpoelen lagen betreft tegenwoordig een vijver. Foto 26 geeft een beeld van de vijver.

Foto 25. Het voormalige achterste hophof.

Foto 26. De vijver gelegen op het voormalige perceel 21.

Perceel 18 en 19: 'Het heestersvelt' en 'de achterste calverendriesch'
Perceel 18 was met eikenbomen begroeid. Bekend is dat deze in 1653 verkocht zijn en dat dit perceel daarna weer met eikels bezaaid was om opnieuw weer eikenbomen te verkrijgen. Het perceel had een oppervlakte van: 1 bunder, 23 roeden en 16 voet (Maes 1975a, 196). Perceel 19 had een oppervlakte van: 4 lopen en 29 roeden (Maes 1975a, 197). De toponiem driesch duidt ook hier op weiland dat voor het houden van koeien en kalveren gebruikt werd. De twee percelen werden door middel van een waterdragende gracht van elkaar gescheiden.

De huidige situatie op deze twee percelen betreft een dicht begroeid bos waardoor er van deze percelen niets meer te zien is. Door de begroeiing was het ook niet mogelijk om te zien of de perceelgreppel nog in het veld aanwezig is. Er loopt ook geen pad door het gebied om bij deze percelen te komen.

Perceel 22: De pachthoeve Heerbeke
Op dit perceel stonden het huis en de hof met omliggende grachten. De hof lag geheel ingesloten door zijn aaneengesloten landerijen en weiden (van Lani en Swarte 1999, 144). De hoeve gebouwen stonden bij elkaar in een open ruimte. Het betroffen twee gebouwen waarvan één L-vormig. Daarnaast waren er nog kleine andere gebouwen. Ook waren er twee valhekken die het Cruythoff en de ontsluitingsweg afsloten (van Lani en Swarte 1999, 144). Rondom het perceel liep een gracht of waterdragende greppel die het perceel van de omliggende percelen scheidde. Dit alles is goed te zien op afbeelding 4. De oppervlakte van het huis en hof was: 3 lopen, 20 roeden en 19 voet (Maes 1975a, 197). Op het erf was een Vlaamse schuur aanwezig die mogelijk in het begin van de 17^{e} eeuw was gebouwd (van Abeelen 1974, 29).

In de 18^{e} eeuw is er op het perceel een kasteel gebouwd dat nu nog steeds op dit perceel staat. Ook staat er tegenwoordig nog een 19^{e} eeuwse boerderij op het perceel. In deze 19^{e} eeuwse boerderij zijn nog gebinten en constructiekenmerken aanwezig die van de oude 17^{e} eeuwse Vlaamse schuur afkomstig zijn (van Abeelen 1974, 25). Een gedeelte van het perceel is veranderd in een siertuin die bij het kasteel hoort (foto 28). Van de 17^{e} eeuwse gebouwen is vanaf de weg niets meer te zien. Foto 27 geeft een beeld van de huidige boerderij.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De perceelgreppel die rondom het erf heeft gelegen is nog steeds te zien.

Foto 27. De huidige boerderij op het landgoed Heerenbeek.

Foto 28. Het kasteel op het landgoed Heerenbeek.

Foto 29. Het huidige weiland op perceel 26.

Perceel 26: 'Het hincxtenvelt'
Dit was gelegen achter de hoeve Heerbeke en was omringd met een gracht. Het perceel grensde aan de zuidkant van de Velderse wal. De oppervlakte van het perceel was 1 bunder, 6 lopen en 10 roeden Maes 1975a, 197). De kaart geeft het beeld van een weideveld met een rij bomen ernaast gepland.

Het huidige perceel 26 is nog steeds een weide. Het perceel is ingesloten door bos en bomen en grenst nog steeds aan de Velderse wal. Foto 29 geeft het beeld van de huidige situatie.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De greppel die om het weiland heen is aangegeven op de kaart is tegenwoordig nog te zien. Ook de aangrenzende Velderse wal is tegenwoordig nog aanwezig.

Perceel 23: 'Het Cleynen hof'
Dit perceel lag achter de schuur en had een oppervlakte van: 1 lopen, 29 roeden en 10 voet. Op de kaart staat een weg naast het perceel afgebeeld die richting 'de sess bunder' loopt tussen perceel 21 en 23 (Maes 1975a, 197). Op de kaart uit het recente kaartenboek van de Abdij van Park staat op het perceel een gebouwtje aangegeven. Op de originele perkamenten kaart staat dit gebouw niet getekend. Het perceel bestond uit zowel akkerland als grasland en door het perceel liep een waterdragende gracht. Ook werd het perceel gescheiden van perceel 22 en 26 door een water dragende gracht of greppel.
Het huidige perceel bestaat volledig uit bos.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De greppelsystemen zijn nog in het veld te zien. De weg die richting 'de sess bunder' liep, ligt er nog steeds en betreft nu een wandelpad. Foto 30 geeft deze weg weer. De weg is echter nu wel doorgelegd richting de Liempdse Dijk. Dit wijkt af van de oorspronkelijke situatie.

Foto 30. De weg tussen de percelen 23, 21, 15 en 16 met links perceel 16 en rechts 15.

Perceel 15: 'De 8 bunders'
Dit betrof in de 17e eeuw een weiveld met voor een groot deel elzenhoutgewas en lage grond gelijk als bij perceel 14. De oppervlakte bedroeg: 8 bunder, 3 lopen en 33 roeden. Het gedeelte was ten zuiden van de Velderse wal gelegen (Maes 1975a, 196).

Tegenwoordig is dit perceel een bos. Aan de kant van de Velderse wal is het gebied vooral veranderd in een ontoegankelijk rabattenbos met omgevallen bomen, waterdragende greppels, brandnetels en doornstruiken. Het oosten van dit perceel wordt tegenwoordig afgesloten door een wandelpad (foto 30) dat vanaf de weg tussen perceel 15 en 16 toegang geeft tot de wandelpaden in het bos. Het is goed te zien dat het in het noorden grotendeels een natuurlijk bos is en dat er aan de zuidkant een gedeelte aangeplant dennenbos staat. Het natuurlijke bos is als oude boskern aangegeven.
Iets ten oosten van het midden op dit perceel, is een 6-sprong die bestaat uit 4 wandelpaden en 2 greppels. Twee van de wegen die uit deze 6-sprong vormen samen een lang wandelpad dat dwars door het bos loopt. De twee greppels die op dit punt uitkomen zijn nauwelijks meer als zodanig te herkennen. Het pad dat wat noordoostelijk georiënteerd is, is nog steeds een duidelijk te herkennen laan met bomen ernaast. Ook het pad dat richting het zuiden loopt, is nog als laan het herkennen. Gezien deze lanen en paden niet op de kaart uit 1665 zijn aangegeven, dateren ze uit een latere

periode. Het is een mooi stuk om te wandelen en vanaf deze lanen krijg je een goed beeld van het huidige bos dat nu op perceel 15 staat.
Foto 31 is het oostelijke pad, foto 32 is het westelijke pad, foto 34 is het noordoostelijke pad en foto 33 is het zuidelijke pad. Het westelijke pad komt uit of begint ook in een laan die van de Velderse wal naar de weg tussen perceel 15 en 16 loopt. Deze laan is begroeid met hoog gras maar is nog wel te belopen. Halverwege deze laan aan de oostkant is een doorgang naar het bos waarin de 6-sprong gelegen is. Deze doorgang verleent betere wandelfaciliteiten dan wanneer deze laan wordt uitgelopen tot aan de Velderse wal. Het gedeelte van de Velderse wal waarop de laan op uitkomt, is dicht begroeid en staat vol met brandnetels. Het betreft hier het al eerder genoemde rabattengebied. Opvallend in dit stuk is de drie dubbele walstructuur en de vele hakhoutbosjes die op de wallen geplaatst zijn. Er loopt vanaf het einde van deze laan nog wel een soort pad over de middelste wal dat terug gaat richting de Velderseweg. Ook dit pad is echter dicht begroeid met brandnetels.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
Aan de kant van de weg vanaf de hoeve ligt de greppel die het perceel van de weg scheidde. Ook de Velderse wal die aangegeven staat op de kaart is nog in het bos aanwezig.

Foto 31 en 32. Het oostelijke en westelijke wandelpad van de 6-sprong in het bos op perceel 15.

Foto 33 en 34. Het zuidelijke pad en het noordoostelijke pad van de 6-sprong in het bos op perceel 15.

Perceel 16: 'De sess bunders'
Perceel 16 was een maaibeemd met een oppervlakte van: 7 bunder, 1 lopen, 43 roeden (Maes 1975a, 196). Op de kaart van 1665 is te zien dat het gehele perceel omringd was met een waterdragende greppel met bomen ernaast. De greppels scheidde het perceel aan de noordwestelijke kant van de percelen 17, 18, 19 en 21 in het zuidoosten werd het perceel gescheiden van de percelen 12, 11, 4 en 3.
Perceel 16 is tegenwoordig een bos.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
De scheidingsgreppel tussen perceel 16 en 21 is nog steeds aanwezig een ook de greppel die tussen de weg en perceel 16 liep, ligt er nog steeds.

Perceel 10 en 11: 'Meri Coppens Herbeke'
Deze percelen betreffen beide een weiland met een gelijke naam bij zowel 10 als 11. Perceel 10 had een oppervlakte van 4 bunder, 3 lopen, 49 roeren (Maes 1975a, 196). Perceel 11 had een oppervlakte van: 3 bunder, 3 lopen, 24 roeden en 16 voet (Maes 1975a, 196). Beide velden werden door middel van een greppel van elkaar gescheiden. De oostelijke kant van deze percelen vormde de grens van Heerenbeek met de 'gemeynte genoempd die Verdonck'.

Tegenwoordig loopt er een verhard wandel- en fietspad door deze percelen. Het grootste gedeelte van de oppervlakte is met een zeer varen-rijk bos begroeid. Langs de verharde weg staan eiken die na het vervaardigen van de kaart daar zijn gepland daar deze nog niet op de kaart aangegeven staan. De weg is ook van latere datum daar deze ook op de kaart ontbreekt. Het verharde pad komt uit de Liempdse Dijk.

Perceel 12 en 13: 'Rauw Herbeke'
Perceel 12 was een weiveld met dezelfde naam als 13 en met een oppervlakte van: 4 bunder, 2 lopen, 15 roeden en 14 voet (Maes 1975a, 196). Perceel 13 had een oppervlakte van: 4 bunder, 4

lopen, 33 roeden en 14 voet (Maes 1975a, 196). Tussen perceel 14 en 13 en 13 en 12 en 11 en 12 lagen scheidingsgreppels waardoor de weilanden langgerekte stroken werden.

De langgerekte stroken weiland zijn tegenwoordig nog te zien. Wel is het gebied in meerdere kavels verdeeld waardoor de oorspronkelijke weilandscheiding niet meer als zodanig te herkennen is. Vanaf het pad dat tussen deze weilanden en het bos op perceel 15 loopt, zijn de weiden goed te zien. De huidige perceelscheidingen zijn waterdragend en hebben riet en bomen als afscheiding. Ook is er een opvallende perceelscheiding met hoge eikenbomen. De foto's 35, 36 en 37 geven een beeld van de huidige situatie.

Foto 35. Het wandelpad tussen perceel 15 en 14, 13 en 12.

Foto 36. De weilanden op perceel 14, 13 en 12.

Foto 37. Perceel 13 met perceelscheidingen. Deze waren er in de 17e eeuw nog niet.

Perceel 14: 'Den velderschen hoeck'
Het betrof hier in de 17e eeuw een weide die voor een groot deel uit elzenhoutgewas bestond en voor de rest uit gras, lage en natte gronden met in een hoek opgaande eiken. De oppervlakte betrof: 4 bunder, 2 roeden en 14 voet. Aan dit weiland lag het gat in de Velderse wal (Maes 1975a, 196).

Het huidige perceel 14 is niet te betreden. Vanaf de weg die tussen de percelen 12, 13 en 15 loopt is te zien dat perceel 14 aan deze kant uit weiden bestaat. Wanneer perceel 14 via de Velderse wal wordt benaderd, is een ondoordringbaar rabattenbos te zien met hakhoutbosjes en brandnetels. Er zijn ook geen wandelpaden die toegang geven tot dit gebied. Een gedeelte van perceel 14 is als oude boskern aangeduid (Maes 2010, 57).
Er is gezocht naar het gat in de Velderse wal die op de grens van perceel 14 en de Velderse wal staat aangegeven op de kaart uit 1665 maar dit is tegenwoordig niet meer te vinden. Het wallichaam is hier bijna compleet weg en even hoog als de omliggende hogere delen tussen de rabatten. Alleen de twee greppels aan weerszijden van de voormalige wal geven de ligging van de wal nog aan.

Nog resterende cultuurhistorische relicten van de kaart uit 1665:
Wel is de greppel die tussen perceel 15 en 14 loopt nog goed te zien in het bos. Deze greppel komt uiteindelijk uit op het wandelpad langs de percelen 12, 13 en 15.

Perceel 8 en 6: 'Het Buitenste waelsdonckbempt' en 'Het waelsdonckheyvelt'
Deze twee percelen waren een 'rauwagie' van klein berkenhout en hei waar schapen gehoed werden. Perceel 8 had een oppervlakte van: 1 bunder, 6 lopen, 18 roedenen 7 voet (Maes 1975a, 196). Perceel 6, 'Het waelsdonckheyvelt' had een oppervlakte van: 9 lopen, 12 roeden en 13 voet (Maes 1975a, 196). Beide percelen lagen in de zuidoostelijke punt van het landgoed en grensden aan "de hoek Velder voormaels gespleten vuijt die hoeve".

In het hedendaagse beeld van het landgoed Heerenbeek zijn deze percelen niet meer terug te vinden. Het gehele gebied waar deze percelen ooit hebben gelegen is overdekt met een dicht begroeid bos waardoor van de oude akkers en weides niets meer te zien is.

Perceel 9: 'Den hoogen waelsdonckbempt'
Dit was een weiland met een oppervlakte van: 2 bunder, 2 lopen, 26 roeden en 11 voet (Maes 1975a, 196). Het weiland werd door middel van een greppel of gracht gescheiden van perceel 11 en 10. Ook grensde het aan perceel 8.

Tegenwoordig is er een dicht bos op gegroeid en is er van het voormalige weiland niets meer te zien. Dit bos is als oude boskern benoemd (Maes 2010, 57). Ook de greppels zijn niet meer terug te vinden in het gebied.

Perceel 7: 'De leege waeldonckbempt'
Dit was ook een weiland met een oppervlakte van: 3 bunder, 19 roeden en 17 voet (Maes 1975a, 196). Het veld grensde aan perceel 6, 9 en 16. Het werd door middel van een greppel met perceel 9 gescheiden en met een waterdragende greppel of gracht van perceel 16.

Er is tegenwoordig in het bos nog wel een greppel te zien maar omdat het gehele bos in een rabattenbos is omgezet is het niet met zekerheid te stellen of dit de oorspronkelijke greppel uit de 17e eeuw is. Ook dit bos wordt tot oude boskern gerekend (Maes 2010, 57).

Perceel 5: 'De smalle waelsdonck'
Perceel 5 betrof een weiland met een oppervlakte van: 2 bunder, 1 lopen, 13 roeden en 6 voet (Maes 1975a, 196). Ook dit perceel grensde aan perceel 16 en werd hiervan afgescheiden door middel van

de waterdragende gracht of greppel. De weide was tussen perceel 7 en 4 gelegen en grensde in het zuidoosten aan de ‘gemeynte genoempd de waesdonck’.
Ook van dit perceel is in het huidige gebied door het dichte bos niets meer te zien.

Perceel 4: ‘De smalle elsdonck’
Dit perceel was een weiland met een oppervlakte van: 15 lopen, 31 roeden en 17 voet (Maes 1975a, 196). Ook dit perceel grensde aan ‘de gemeynte genoempd waesdonck’. Daarnaast grensde het aan zowel perceel 5 als aan 3, 2 en 1. In het noordelijkste punt van dit perceel ontsprong een weg “driff weghe naar de gemeynte’.

Ook dit perceel is niet meer te onderscheidden van de andere percelen in het hedendaagse gebied. Door de dichte begroeiing, het gebrek aan paden en de overvloed aan rabatten is het niet mogelijk om de grenzen van het perceel te vinden.

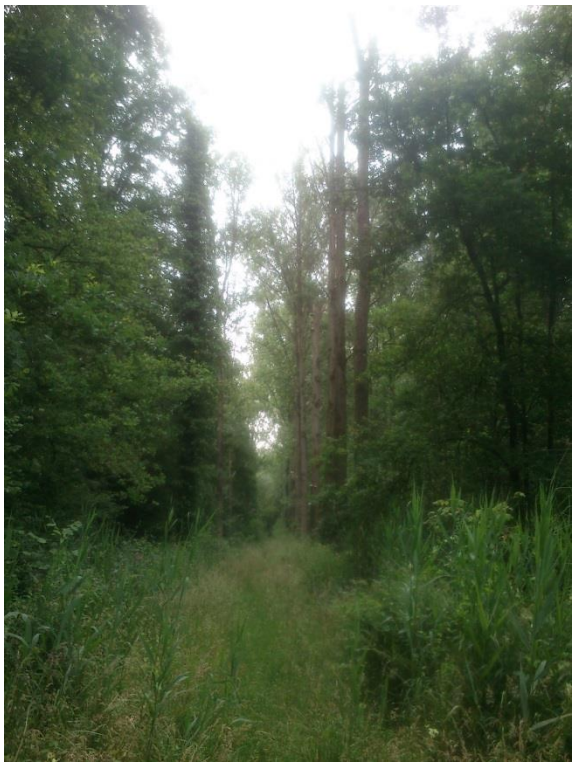

Foto 38 en 39. Het zuidoostelijke en zuidwestelijke wandelpad op de percelen 9, 7,5 en 4.

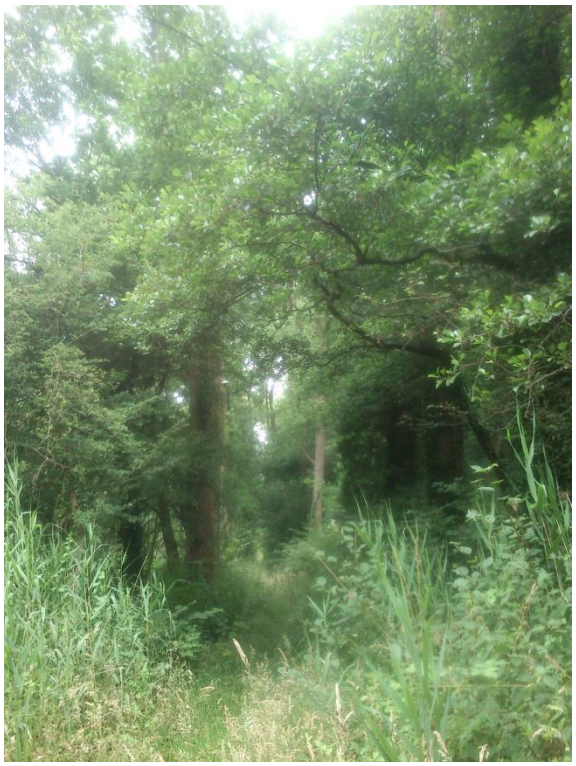

Foto 40 en 41. Het noordwestelijke en noordoostelijke wandelpad door de percelen 9, 7, 5 en 4.

Door de percelen 9, 7, 5 en 4 loopt tegenwoordig een bospad vanaf de weg tussen de percelen 15 en 16 dat uitkomt op een kruispunt met nog drie andere bospaden. Deze paden zijn alle vier voorzien van een laan bomen aan weerszijden en vormen de enige doorgangen in de dichte begroeiing van het gebied. Wanneer de lanen uitgelopen worden komen twee hiervan op een dood punt midden in het bos uit. Er kan vanaf daar niet verder gelopen worden door de begroeiing. Bij het kruispunt is een open locatie gelegen wat waarschijnlijk ooit als weide of grasland heeft gediend (gelegen op het voormalige perceel 3). Dit stuk is nu volledig overwoekerd met struiken en manshoge planten. Hoge bomen ontbreken hier. De foto's 38-41 geven een beeld van de wandelpaden. Wanneer het pad zuidwestelijke richting wordt gevolgd, volgt er uiteindelijk aan de zuidkant een open gebied met gras en weilanden. Het is mogelijk om het pad hier verder te volgen maar door de dichte begroeiing was dat momenteel niet te doen. Dit pad komt uit op de Woekensesteeg. De weilanden die langs dit pad lopen, zijn vanaf de Liempdse Dijk ook goed te zien. Het bosgedeelte waar dit bospad op uitkomt, is als oude boskern aangeduid. Ook het westelijk deel van het bos dat naast de toegangsweg vanaf de doorgaande weg ligt, is als oude boskern benoemd (Maes 2010, 57).

Perceel 3: 'De papenbempt'
Het perceel betrof waarschijnlijk vroeger ook een weiland en had een oppervlakte van 2 bunder en 4 lopen. Vanuit 'de papenbemt' liep een steeg geheten 'de papensteeg' (Maes 1975a, 195). Dit weiland was het meest zuidwestelijk gelegen gedeelte van het domein Heerenbeek. Op de kaart is te zien dat dit gebied werd omringd met een gracht of waterdragende greppel. Ook werd dit perceel door een waterdragende greppel gescheiden van perceel 2. Het lijkt erop dat het gedeelte dat ten noordwesten van dit perceel ligt en waar op de kaart uit 1665 staat 'voormaels vuijt die hoeve gespleten', ooit deel heeft uitgemaakt van het landgoed Heerenbeek en later is afgestaan of afgenomen. De zin die erbij staat geschreven draagt aan deze aanname bij. In het zuiden grensde 'de gemeynte genoempd Quinekers Broeck' aan dit perceel.

Tegenwoordig is ook dit perceel niet meer in het veld te herkennen. Wederom door de dichte begroeiing van het gebied en de vele rabatten die er in latere perioden zijn aangelegd, zijn de greppels niet meer terug te vinden en kan dus de grensmarkerende greppel van het landgoed niet goed onderscheiden worden van alle andere greppels. Het open stuk of voormalige weiland dat langs het bospad over percelen 9, 7, 5 en 4 loopt, ligt op het oude perceel 3.

Perceel 1 en 2: 'De rauw elsdonck' en 'De black elsdonck'
Perceel 1 'De rauw elsdonck' was het meest zuidelijke gebied van de hoeve. Gelegen aan de gemeynte genoemd 'int elsdonck' en aan de 'papenstege', twee gebieden die buiten het hof domein vielen. Door dit perceel liep een drijfweg naar de gemeynte die wordt afgesloten door een soort hekwerk. Deze elsdonck is bijna geheel elze- berkenbos en zou een goed bos worden als de beesten daaruit werden gehouden (Maes 1975a, 195). Perceel 2 betrof een beemd. Samen met 'de rauw elsdonck' waren ze in oppervlakte: 8 bunder, 3 lopen. 6 roeden en 3 voet (Maes 1975a, 195). Dwars door dit perceel liep de voormalige drijfweg. Het perceel werd van perceel 3 gescheiden door een waterdragende greppel of gracht. Tussen perceel 1 en 2 liep ook een soort perceelscheiding.
In het huidige beeld zijn ook deze percelen niet meer te onderscheiden en vanwege de dichte begroeiing en de vele rabatten zijn er geen perceelscheidingen meer te zien.

Tegenwoordig liggen er weilanden op deze oude percelen. Het betreffen de weilanden die goed te zien zijn vanaf de Liempdse Dijk. Het wandelpad dat over de oude percelen 9, 7, 5, en 4 loopt komt uiteindelijk bij deze percelen uit. Vanaf hier is het echter niet meer begaanbaar door de dichte begroeiing. Het was daarom ook niet mogelijk om te controleren of de scheiddinggreppel nog in het veld te zien was. Van de oude drijfweg was niets meer te zien. Deze drijfweg zou in het de huidige situatie van het wandelpad naar de Liempdse Dijk lopen zoals te zien is op kaart 5.

5. Aanbevelingen en vervolgvoorstellen voor toekomstig landgebruik Heerenbeek

Gezien het feit dat de reconstructie, herinrichting en hogere beleving van het landgoed Heerenbeek als uitgangspunten van dit rapport gelden, dienen een aantal zaken op het landgoed veranderd of extra benadrukt te worden. Een aantal van deze punten zijn toonaangevend voor het beeld van het domein Heerenbeek in de 17e eeuw. Daarnaast wijst de geschiedenis van het gebied uit dat Heerenbeek vanaf 1760 tot landgoed is omgevormd. Daarom behoren ook de landgoedelementen als lanen en wandelpaden tot cultuurhistorische elementen van het gebied. De aanbevelingen omtrent de manier van benadrukken en herstel en wat deze elementen toevoegen aan het gebied is hieronder uitgewerkt.

Daarnaast is zijn er ook aanbevelingen gedaan omtrent een nieuwe wandelroute, het verlenen van informatie en comfort en het interactief maken van deze wandeling.

5.1 Aanbevelingen met betrekking tot herstel en reconstructie cultuurhistorische relicten

Reconstructie oude waterloop van de van Coehoornweg richting de Velderse wal
Tussen perceel 30 en 28 en 31, 32 en 29 loopt een afwateringsgreppel die op de kaart uit 1665 (afb. 1) is te zien (foto 11). Deze greppel is gedeeltelijk nog aanwezig in het bos tussen de voormalige percelen 30 en 28. Voor een groot gedeelte is deze greppel dicht gegroeid met bramen en struiken. Ook ligt er een dik humeuspakket op de bodem van de greppel waardoor deze minder diep lijkt dan hij in werkelijkheid is. Langs de greppel loopt een pad dat ook uitkomt in een dichte begroeiing van bramen en struiken. De greppel hoort uit te komen in de gracht langs de Velderse wal. Dit is echter vanaf de wal niet te zien, wederom door de dichte begroeiing.
Herstel van deze greppel zou een aanwinst zijn voor de reconstructie van het 17e eeuwse landschap van Heerenbeek. Daar deze greppel prominent is aangegeven op de kaart en nog als cultuurhistorisch relict terug te vinden is in het landschap, kan met hoge zekerheid gesteld worden dat de aanwezige greppel, de greppel op de 17e eeuwse kaart is. Door het herstellen van deze greppel en het onderhouden van het pad dat langs deze greppel is gelegen, wordt ook een deel van het perceel 28 en 30 uit de 17e eeuw beter herkenbaar. Ook wordt er op deze manier meer openheid in het landschap gecreëerd omdat er vanaf verschillende punten in het gebied een doorkijk wordt gevormd. Dit draagt bij aan een betere belevenis van het landschap en de cultuurhistorische elementen in het gebied. Na reconstructie kan deze greppel vanuit zowel de van Coehoornweg als vanaf het wandelpad langs de Velderse wal gezien worden. De greppel moet tot in de eerste dwarsgreppel lopen.

Het pad dat naast deze oude greppel loopt, dient doorgelegd te worden tot aan het wandelpad langs de Velderse wal om zo een nieuwe wandelroute te creëren en om een nieuwe doorloop te maken tussen de van Coehoornweg en de Velderse wal. Wel moet hier rekening gehouden worden met de afwatering van het gebied dat via de daarvoor aangelegde gracht gebeurd. Een oplossing hiervoor is een bruggetje over de dwarsgreppel dat een oversteek verleend naar het wandelpad langs de Velderse wal.

Benodigde werkzaamheden:
Voor dit herstel dient ten eerste een grote hoeveelheid vegetatie verwijderd te worden. Dit betreffen voornamelijk de braamstruiken en brandnetels die in en naast de greppel staan. Ook zal de greppel opgeschoond moeten worden middels het verwijderen van het humeuze pakket dat zich nu in de greppel bevindt. Hierdoor wordt de vorm en de diepte van de greppel beter zichtbaar en mogelijk wordt bij een hoge grondwaterstand de greppel weer waterdragend (een kleine kraan kan hiervoor

gebruikt worden). Het opschonen van de greppel moet tot aan de dwarsgreppel langs perceel 30 en 28 gebeuren zodat het punt waarop de greppels kruisen in het veld zichtbaar wordt.
Om het pad naast de greppel te herstellen moet ook hier de vegetatie in de vorm van braamstruiken en brandnetels verwijderd worden. Ook zullen enkele struiken opgeruimd moeten worden om zo een betere doorgang te krijgen.
Voor het verkrijgen van een doorgang vanaf de van Coehoornweg naar de Velderse wal via dit pad moet een oversteek over de greppel aan de noordzijde van perceel 30 en 28 gemaakt worden. Deze oversteek zou mogelijk door een houten of metalen bruggetje gevormd kunnen worden.

Reconstructie oude voetweg van Oirschot naar Liempde tot aan de Velderse wal
Op de kaart uit 1665 (afb. 1 en 2) is de oude voetweg van Oirschot naar Liempde aangegeven. Deze weg loopt dwars over het perceel 27 en 28 en is NO-ZW georiënteerd. In het huidige landschap is deze weg nog te zien (foto 17). Het gedeelte van deze weg dat over perceel 27 loopt, is duidelijk te herkennen. Aan beide zijden staan beukenbomen gepland. De weg loopt vanuit de richting van de van Coehoornweg naar de voormalige dreef die op de kaart uit 1665 (afb. 1) midden op het domein staat aangegeven. De weg begint echter niet bij de van Coehoornweg maar stopt in een bosperceeltje aan de noordoostkant van de Heerbeekloop. Langs deze loop is een pad dat mogelijk doorgetrokken kan worden richting het begin van deze oude voetweg. Men zou dan via dit pad vanaf de oude voetweg richting de Hoeve kunnen lopen en zo de van Coehoornweg vermijden. Via deze weg kan het landgoed ook op de oorspronkelijke manier, via de oude toegangsweg richting de hoeve, betreden worden.

Het gedeelte van de weg dat over perceel 28 loopt, is vanaf de oude dreef aan het begin nog te herkennen (foto 16). Verder naar achteren in het bos is deze weg uit het beeld verdwenen. Van de kaart uit 1665 (afb. 1) is af te leidden dat de weg bij de Velderse wal uitkwam. Vanaf het wandelpad langs de wal is hier echter niets meer van te zien. Aan te bevelen hier is het herstellen van het gedeelte van de voetweg over perceel 28.
Reconstructie van deze weg zou een toevoeging zijn aan de beleving van het 17^{e} eeuwse landschap van Heerenbeek. Zeer waarschijnlijk heeft deze weg nog voor langere tijd als doorgaande weg gediend en is de weg onderdeel geweest van de paden over het later ontstane landgoed. Dit indiceren de bomen aan beide zijden van de weg zijn geplant en de weg zo een laanachtig uiterlijk geven. Deze bomen stonden nog niet op de kaart uit 1665 (afb. 1) afgebeeld. Naast het herstel van een cultuurhistorisch element, wordt er door herstel van deze weg wederom een doorgang gecreëerd die voor een bredere belevenis van het landgoed zal dienen. Vanaf de voormalige dreef wordt er een doorgang gevormd en is er zicht op de Velderse wal. Vanaf de Velderse wal is er andersom ook zich op een groter gedeelte van het landgoed Heerenbeek. Wanneer de 17^{e} eeuwse situatie hersteld wordt, is het niet nodig om hier opnieuw, wanneer deze verdwenen zouden zijn, bomen langs te planten. Deze stonden er toen niet. Een overgang over de gracht en mogelijk reconstructie van een oude doorgang in de Velderse wal draagt bij aan een nieuwe wandelroute en het historische beeld van het landgoed en de wal.

Benodigde werkzaamheden:
Meerdere zaken rondom het herstel van de voormalige voetweg moeten uitgevoerd worden. Te weten: de reconstructie van de weg op perceel 28, de overgang over de greppel aan de noordzijde richting de Velderse wal en het vrijmaken van een pad in het bosperceel en langs de Heerbeekseloop.

Om het pad op perceel 28 zichtbaar te maken, moet een groot gedeelte van de vegetatie die nu op het pad groeit verwijderd te worden. Mogelijk is de loop van het pad nog te zien in de vegetatie. Dit dient dan als markering wat betreft het verwijderen van de vegetatie. Het pad moet tot aan de greppel bij het wandelpad bij de Velderse wal hersteld worden.

Ook bij dit pad zou een bruggetje over de greppel als oversteekgelegenheid kunnen dienen. Op deze manier kan het water via de dwarsgreppel uit het gebied wegstromen en kan dit pad toch als wandelpad fungeren.
Het gedeelte van de voormalige voetweg dat over perceel 27 loopt is nog duidelijk te herkennen. Hier hoeft niets aan hersteld te worden, enkel het prikkeldraad dient verwijderd dan door een natuurlijke afscheiding vervangen te worden. Het voetpad komt aan de zuidkant uit in een klein bosperceel dat aan de noordkant van de Heerbeekseloop is gelegen. Voor het aanleggen van een pad in dit gedeelte hoeft er maar beperkte vegetatie weggehaald te worden. Het pad zou tussen de bomen aangelegd kunnen worden. Langs de Heerbeekloop is de locatie van het pad al aanwezig. Aan de noordkant van de waterloop is een gedeelte dat als wandelpad kan fungeren. Er is hier al een open strook die langs het maïsveld en richting de voetweg loopt. Dit pad kan gebruikt worden voor de toegang naar het gebied via de oude voetweg. Het volgen van het pad langs de Heerbeekseloop is ook een mooi startpunt van waar de auto geparkeerd kan worden.

Reconstructie en herstel van de oude dreef richting de hoeve Heerbeke
De voormalige weg van die van west naar oost over het landgoed Heerenbeek liep, is nog steeds te zien. De weg is tegenwoordig niet toegankelijk voor publiek maar zeker wel de moeite waard om te herstellen en op te nemen in de wandelroute. De weg loopt van de van Coehoornweg, snijdt de oude voetweg over perceel 27 en 28 en komt vervolgens uit op het pad dat langs het kasteel loopt. Het begin van deze voormalige dreef is nog goed begaanbaar maar aan het einde (de kant van het kasteel) is het pad dicht begroeid met struikgewas, bramen en brandnetels (foto 15). Herstel van deze oude weg verhoogd het cultuurhistorisch karakter van het landgoed. Door de oude dreef weer in het gebied op te nemen en te gebruiken naar zijn oorspronkelijke functie, worden verschillende mooie stukken op het landgoed, zoals de weide op perceel 27, weer onder de aandacht van de bezoeker gebracht. Daarnaast wordt de bezoeker niet meer genoodzaakt om over de verharde toegangsweg richting het kasteel te lopen maar kan deze er ook voor kiezen om de oude en meer natuurlijke weg te nemen. Hierdoor blijft het zicht tijdens de wandeling niet beperkt tot twee kanten dicht begroeid bos maar zijn ook de weides en open delen van perceel 27 zichtbaar tijdens het wandelen.

Benodigde werkzaamheden:
Het grootste gedeelte van het pad is al goed begaanbaar. Enkel bij het laatste stuk richting het kasteel dient de vegetatie verwijderd te worden en bijgehouden te worden om zo een open pad te creëren. De greppels die langs het pad lopen dienen ook hersteld en onderhouden te worden.

Reconstructie van de valhekken die op twee plaatsen langs 'den cruythoff' stonden
Op afbeelding 3 is goed te zien dat er twee hekwerken rondom perceel 24 stonden. Daar dit de enige twee hekwerken zijn die op beide kaarten staan aangegeven, zijn dit de enige twee hekken waarvan men zeker kan zijn dat deze er hebben gestaan. Gezien de huidige situatie op het landgoed is het niet mogelijk om beide op exact dezelfde locatie te reconstrueren. Een van de hekken stond in wat nu de tuin van het kasteel is. Op deze locatie heeft het geen zin om een hek te plaatsen. De andere stond op de toegangsweg naar de hoeve, tussen 'den cruythoff' en 'den hophoff', hier zou reconstructie wel toepasbaar zijn, mits de doorgang voor het verkeer over de weg niet belemmerd wordt.

Benodigde werkzaamheden:
Het hekwerk moet ontworpen en geplaatst worden.

Aandacht voor de lanen op het voormalige perceel 15
Meer aandacht zou geschonken moeten worden aan de lanen op perceel 15. Ondanks het feit dat deze lanen nog niet in de 17^{e} eeuw op het landgoed aanwezig waren, verlenen ze wel een goed beeld van het bos op dit perceel en dragen ze bij aan de belevenis van de later aangelegde landgoedelementen. Er zijn verschillende wandelroutes die de lanen in het bos bij de route

betrekken. Deze wandelingen volgen echter wel alleen de hoofdweg die van west naar oost door het bos loopt. Er zijn echter nog twee andere paden die op deze weg uitkomen en ook de moeite waard zijn. De reden dat deze paden meer benadrukt moeten worden is dat ze een goede indruk van het bos geven. Daarnaast kan van de zes-sprong in het midden van het bos via de noordelijke laan het gebied rondom de Velderse wal bereikt worden. Dit gedeelte van de Velderse wal is vooral bijzonder doordat er zich op deze locatie een drie dubbele wal bevindt. Wanneer deze zijpaden bij de wandelroute betrokken worden, krijgen deze hun oorspronkelijke functie weer terug. De laan die dwars over het perceel van west naar oost loopt (foto 31 en 32), vormt een mooie toegang richting het gebied waar de voormalige percelen 12 en 13 hebben gelegen. Ook het pad dat langs deze voormalige percelen ligt (foto 35), is zeer de moeite om te bewandelen. De bospaden zien er ook natuurlijker uit dan het verharde wandelpad dat tussen perceel 15 en 16 loopt en bij enkele wandelroutes wordt gevolgd. Een route over deze lanen verhoogt de beleving van het bos.

Benodigde werkzaamheden:
Om deze paden wat beter toegankelijk voor recreanten te maken, dient de vegetatie teruggebracht te worden. Tussen de bomen op de lanen en op de plaats waar gewandeld kan worden, staat het gras op de meeste plaatsen tot kniehoogte. Dit moet gemaaid of verwijderd worden om zo het wandelen aangenamer te maken.
Om meer zichtbaarheid te krijgen in het gebied rondom de Velderse wal moet ook op het noordelijke pad van de zes-sprong (foto 34) vegetatie weggehaald worden.
Ook de vegetatie in de greppel naast de weg, langs de percelen 12 en 13, moet gemaaid worden. Dit om de openheid en zichtbaarheid van de velden naast het wandelpad te verbeteren. Niet alleen de paden moeten onderhouden worden, ook het bos zelf moet onderhouden worden. Dit om het gebied meer een landgoed karakter te geven in plaats van een wild bos. Ook door de herinrichting van het bos kan een betere belevenis van het landgoed verkregen worden.

De perceelgreppel langs de percelen 33, 32, 29, 27, 25 en 17
Meer zichtbaarheid en bekendheid moet aan de oude grensgreppel ten zuiden van het domein gegeven worden, daar dit voor een groot gedeelte de grens was tussen het landgoed Heerenbeek en de heerlijkheid Oirschot. Daarnaast is deze greppel nog in zijn geheel op dezelfde plek aanwezig en kan er dus vanuit gegaan worden dat dit de betreffende greppel is. De greppel is grotendeels begroeid met vegetatie. Langs deze greppel liep vroeger ook de voetweg van ’s-Hertogenbosch naar Oirschot. Uiteindelijk komt deze greppel uit op het kruispunt van de van Coehoornstraat en de Smalzij waarna deze verder gaat in de perceelgreppel onder de percelen 27 en 25. Ook hier heeft de greppel een grensmarkerende functie gehad. Tussen perceel 33 en 32 kan deze greppel aan de kant van perceel 33 gevolgd worden middels een soort van wandelpad dat al aanwezig is.

De toegevoegde waarde van een wandelpad hier is dat via dit pad het landgoed Heerenbeek vanuit een andere kant bekeken kan worden dan dat het landgoed normaliter bewandeld wordt. Een pad langs deze kant van het landgoed biedt ook een van de weinige opties voor het bezoeken van perceel 33 en een mogelijke doorgaande route over Heerenbeek. Ook aan de oude voetweg van ’s-Hertogenbosch naar Oirschot wordt op deze manier weer bekendheid gegeven. Daarnaast laat het een andere kant van het domein zien die nog niet gebruikt wordt voor recreatie en wederom hoeft er niet over de van Coehoornweg gewandeld te worden.
De greppel kan ook bereikt worden via de begraafplaats van de familie van Coehoorn. Zo kan ook dit gebied, dat ook onderdeel van het landgoed Heerenbeek is, meegenomen worden in de wandeling.

Benodigde werkzaamheden:
Er hoeft bij dit onderdeel niet veel aangepast te worden. Enkel het wat beter begaanbaar maken van het al aanwezige pad langs de greppel en het beperken van de hoeveelheid vegetatie in de greppel door middel van maaien en eventueel wat verdiepen.

Het wandelpad langs perceel 9, 7, 5 en 4

Over de voormalige percelen 9, 7, 5 en 4 loopt wederom een van de mooie lanen die het gebied Heerenbeek rijk is. Het is geen 17e eeuws relict maar waarschijnlijk wel onderdeel geweest van het landgoed dat later is aangelegd. Vanaf de verharde weg tussen de percelen 15 en 16 kan dit pad betreden worden. Deze weg is het verlengde van de laan die langs perceel 15 loopt. Aan weerszijden van het pad bevinden zich rabatten die door de dichte vegetatie nauwelijks opvallen. Deze laan wordt gekruist door een dwarsweg (foto 38-41). Langs beide wegen zijn aan weerszijden bomen geplant waardoor deze een laanachtig uiterlijk hebben en aangenomen kan worden dat deze paden als wandelpad of weg hebben gefungeerd. Het gebied is na dit kruispunt in geen van de vier richtingen goed te betreden vanwege de dichte vegetatie. Wanneer er rechtdoor gelopen wordt volgt uiteindelijk aan de noordwestelijke kant iets dat ooit als weide heeft gefungeerd maar nu volkomen is begroeit met bomen, struiken en brandnetels. Iets door, aan de zuidoostenkant van de weg, volgt een weide die wel nog goed te zien is tot aan de Liempdse Dijk doorloopt. Wanneer dit gebied beter onderhouden zou zijn, zou dit een zeer mooi wandelpad zijn. Op de topografische kaart is te zien dat het pad op de Woekensesteeg uitkomt maar door de dichte begroeiing was het niet mogelijk om het pad tot daar uit te lopen. De dwarsweg die het kruispunt vormt was in beide richtingen niet begaanbaar. Deze weg kan in winter eventueel opnieuw bezocht en geïnventariseerd worden.

De reden dat er aandacht aan deze paden gegeven moet worden is omdat het een bijzonder mooi stuk is, mits goed onderhouden. Er zijn zowel bosgedeeltes als weiden wat voor variatie tijdens de wandeling zorgt. Daarnaast is het gebied op geen andere manier te zien dan via deze paden vanwege het dichte bos en geeft het een kijk op de Woekens vanaf een andere kant dan de Woekensesteeg.

Benodigde werkzaamheden:

Wederom, het onderhoud van de paden en het beperken van de vegetatie zijn zaken die bij dit stuk van belang zijn. De verwilderde weide zou weer als weide terug gebracht moeten worden door al het dode hout en struikgewas te verwijderen. Daarnaast zou ook de vegetatie op de paden zelf gemaaid moeten worden om de toegankelijkheid van het gebied te verhogen. Op verschillende plaatsen zal het pad hersteld moeten worden daar er op de topografische kaart staat aangegeven dat het geen wandelpad betreft en er in het veld ook geen fatsoenlijke doorgang aanwezig is.

Onderhoud van het bos

Wat ook aangeraden wordt, is het onderhouden van het bos. Het huidige bos is een wildernis met overal dood hout en door elkaar gegroeide bomen en struiken. Het overgrote deel van de vegetatie wordt gevormd door brandnetels en bramen, niet bepaald de planten die het genieten van een mooi bos bevorderen. Daarnaast zijn op veel plaatsen in het bos rabatten te zien die ook als cultuurhistorische elementen bij het bos horen. Deze elementen spelen een rol bij het afwateringsproces in het altijd natte gebied Heerenbeek. Door het overschot aan vegetatie zijn de rabatten nauwelijks zichtbaar. Wanneer de bosvegetatie wat meer gestructureerd wordt, kan ook op deze elementen de nadruk gelegd worden. Daarnaast geeft een onderhouden bos meer rust en dus meer genot voor recreatie. Percelen met bossen die wel onderhoud kunnen gebruiken zijn de percelen 15, 16, 9, 7, 5, 4 en perceel 28. Dit omdat er op deze percelen de meeste aandacht wordt besteed aan het reconstrueren en herstellen van oude greppels en paden en omdat hier de oude boselementen als rabatten nog duidelijk te zien zijn. De hoeveelheid brandnetels en bramen op perceel 25 en 17 dient ook teruggebracht te worden zodat de grens van het gebied Heerenbeek zichtbaar wordt.

5.2 Aanbevelingen met betrekking op de wandeling

Comfort voor recreanten
Wat opviel tijdens de veldinspectie is het gebrek aan rustfaciliteiten voor wandelaars en fietsers. Maar op één plaats in het landgoed is een bankje geplaats waar men kan rusten of van het gebied kan gaan zitten genieten. Dit bankje stond ook nog eens in een uithoek van het landgoed (perceel 33) waar men bij het volgen van de wandelroutes niet direct langskomt. Rustfaciliteiten zouden zeker een aanvulling voor het wandel- en fietsgebied zijn. Bankjes kunnen geplaatst worden op mooie punten in het gebied waar uitzicht is op cultuurhistorische elementen of op schaduwrijke of juist zonnige plaatsen waar men kan rusten of pauzeren tijdens de wandeling of fietstocht. Enkele mooie rustplaatsen zijn langs de dreef ten zuiden van perceel 28, in het bos langs de lanen in perceel 15 en in de laan ten oosten van perceel 15.

Benodigde werkzaamheden:
Eerst moet er bepaald worden op welke plaatsen een bankje een toegevoegde waarde heeft. Op basis hiervan kan bepaald worden hoeveel bankjes er geplaatst moeten worden. Daarna kunnen de bankjes ontworpen, gemaakt en uiteindelijk geplaats worden.

Informatie voor bezoekers
Er zijn al informatieborden over bijvoorbeeld de bijzondere planten in het gebied maar het zou een aanwinst zijn om bij de ingang van het gebied informatieborden te plaatsen met daarop een beknopt overzicht van de geschiedenis van het landgoed Heerenbeek. Dit kan bijvoorbeeld bij het hek aan de toegangsweg richting de hoeve of bij de schutskuil aan het begin bij de van Coehoornweg. Ook zouden hier bijzondere boselementen en cultuurhistorische relicten op vermeld kunnen worden waardoor de wandeling over het landgoed herkenningselementen bevat. De kaart uit 1665 zou op het informatiebord geplaatst moeten worden zodat bezoekers een beeld hebben van hoe het landschap er toentertijd uit zag en zo een vergelijking met het huidige beeld kunnen maken. Men zou door deze informatie bepaalde cultuurhistorische relicten zelf kunnen terugvinden in het gebied. Hierdoor wordt een bezoek aan het landgoed meer interactief en wordt er een hogere belevingswaarde van het 17^{e} eeuwse abdijdomein verkregen.

Daarnaast zou er een informatieboekje bij de wandeling gemaakt kunnen worden waarin ook de geschiedenis van het landgoed staat en ook nog eens de cultuurhistorische relicten en bijzondere boselementen staan. Daar de Velderse wal ook met het gebied te maken heeft, zou dit mogelijk samen gevoegd kunnen worden. Een aanvulling op dit idee is een app te maken met informatie over het landgoed. Deze zou dan wel meer moeten omvatten dan enkel informatie over het landgoed Heerenbeek. Het sterrenbos, de Velderse wal en de Mortelen zouden hier bijvoorbeeld ook bijgevoegd kunnen worden. De app fungeert als moderne versie van het wandel- en informatieboekje. Het ontwikkelen van een app is echter wel iets voor in de toekomst.
Ook uitbreidding van de informatie op internet omtrent het landgoed Heerenbeek is aan te bevelen. De beperkte informatie die over het gebied te vinden is, staat op de websites van verschillende wandelingen en op Wikipedia.

Benodigde werkzaamheden:
Allereerst moet de informatie over Heerenbeek die in aan de recreanten gepubliceerd moet worden, geselecteerd en geschreven worden. Daarna volgt het ontwerpen van de informatieborden en foldertjes. Ook moet er een app ontworpen worden en de informatie op de verschillende websites moeten worden aangevuld of worden verbeterd.

Paaltjes met de route

Naast een boekje met de wandeling is het ook handig om de route in het bos visueel aan te geven. Dit kan door middel van paaltjes of ander soort herkenningstekens. Een idee is om op de paaltjes langs de wandelroute het wapen van de Abdij van Park te zetten.

Na inventarisatie van de verschillende wandelroutes door het gebied is opgevallen dat er geen route voor kinderen in het gebied is. Op dit punt valt nog wel wat te winnen dus. Om het voor kinderen leuker en meer interactief te maken, zouden deze paaltjes onderdeel kunnen uitmaken van een speurtocht of vragentocht. Door op ieder paaltje een vraag te plaatsen over het landschap, te denken valt bijvoorbeeld aan de historie, planten en dieren en het landgebruik, wordt de wandeling meer interactief. De antwoorden zouden zowel via het boekje met de wandeling als via de app verkrijgbaar moeten zijn.

Benodigde werkzaamheden:

De werkzaamheden die hierbij komen kijken zijn ten eerste het uitzetten van de nieuwe wandelroutes. Er zouden meerdere routes uitgezet kunnen worden die aansluiten op al bestaande routes maar andere bijzondere gedeeltes van het landgoed laten zien. Daarnaast moet er ook een korte route voor kinderen uitgezet worden in combinatie met een speurtocht en vragen om deze route interactief te maken.

De wandeling voor kinderen moet spannend zijn en niet enkel over de verharde wegen gaan. Juist de alternatieve routes over de oude voetwegen die nu dwars door het bos gaan dienen bij deze route gevolgd te worden. Ook het stuk in het noorden van perceel 15 langs de Velderse wal is een mooi stuk voor kinderen. Er moet hier over wallen gelopen worden, tussen struiken door en je bevindt je hier echt in het bos in plaats van aan een keurig aangelegd pad. Dit gebied komt uiteindelijk op een van de lanen door perceel 15 uit.

Het ontwerpen van de paaltjes die langs de routen moeten komen, zou door een lokale handwerker gedaan kunnen worden. Het ontwikkelen van de speurtocht zou door iemand met kennis van zowel de historie, natuur en omgeving gedaan moeren worden.

6. Nieuwe wandelroutes

Naast de cultuurhistorische relicten dienden ook de wandelroutes geïnventariseerd te worden. er zijn 8 verschillende wandel- en fietsroutes gevonden in boekjes en op websites die door dit gebied gingen:

- Het Groene Woud: Frans van Beerendonk-route door Heerenbeek
- Het Groene Woud: Route 14 wandelroute netwerk
- Fietsroute mystiek Brabant: Boxtel/Oirschot en omgeving
- OP stap in het Groene Woud: route 2
- Wandelroute rondje Lennisheuvel
- www.klikprintenwandel.nl: Route 'De negen dreven'
- www.gps-wandelaars.nl
- www.wandelpaden.com

Al deze tochten gaan over ongeveer dezelfde wandelpaden. Deze routes staan op afbeelding 6 met de zwarte lijn aangegeven. Veel van de aanwezige cultuurhistorisch interessante elementen in het gebied zijn tijdens deze wandeling dus niet te zien.

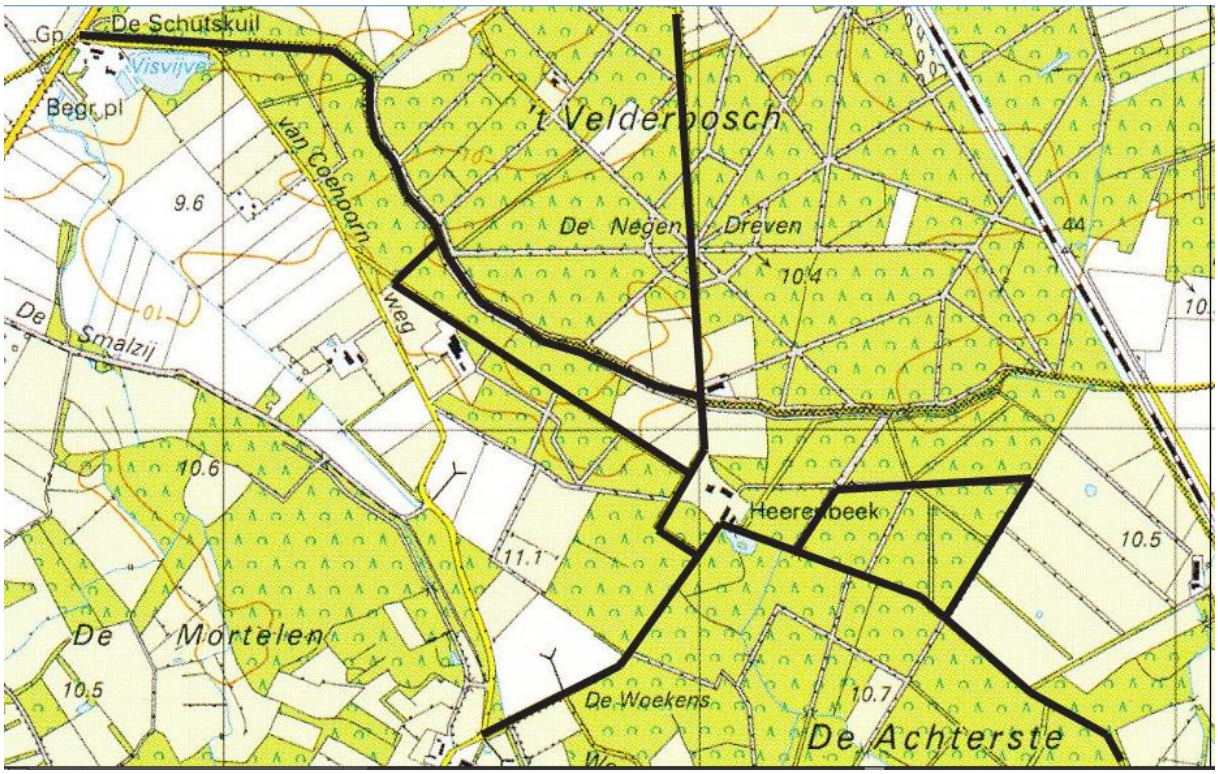

Afbeelding 6. De wegen die worden gelopen bij de verschillende wandelroutes op Heerenbeek (naar: Termeulen 2013, 108).

Ter illustratie van de bij dit onderzoek voorgestelde nieuwe paden in het wandelgebied Heerenbeek, twee wandelroutes die zowel de bekende als de niet of nauwelijks bekende wandelpaden volgen.

Route 1

De eerste route betreft een wandeling langs een groot gedeelte van de grens van het voormalig abdijdomein. De pijl in het westen van de kaart geeft het begin punt aan. Via de begraafplaats van de familie van Coehoorn kan het landgoed betreden worden. Via perceel 33 kan er vervolgens langs de grensgreppel aan de zuidkant, die langs de percelen 33, 32, 29 en 27 ligt gewandeld worden. Het stuk bij perceel 33 gaat tevens over de oude voetweg van 's-Hertogenbosch naar Oirschot. Bij het kruispunt van de Smalzij en de Van Coehoornstraat wordt er richting het noordwesten gelopen totdat de oude dreef die toegang verleende richting de hoeve Heerbeke ingewandeld kan worden. Op deze dreef kan de keuze gemaakt worden voor een langere route of een korte route. De korte route is met een stippellijn aangegeven en loopt over een gedeelte van de oude voetweg van Oirschot naar Liempde. Hierna kan er via het wandelpad langs de Velderse wal terug gewandeld worden naar het beginpunt.

Er kan ook gekozen worden voor een iets langere route, de tweede stippellijn. Deze buigt voor het kasteel af richting de Velderse wal en volgt uiteindelijk het wandelpad langs de wal dat uitkomt bij de Schutskuil.

Bij de langste route wordt de dreef uitgewandeld tot op de verharde weg langs het kasteel. Er wordt rondom 'de cruythoff' gewandeld en langs de hoeve Heerbeke. Halverwege de verharde weg die tussen de percelen 15 en 16 loopt kan middels een wandelpad in zuidelijke richting het bos op het voormalige perceel 16 betreden worden. Wanneer de route gevolgd wordt, volgen uiteindelijk de hooilanden die op de voormalige percelen 12, 13 en 14 liggen. Op het eind van dit pad kan het bos op het oude perceel 15 betreden worden. Het gebied van deze route langs het oostelijke gedeelte van de Velderse wal is zeer bijzonder. Het betreft hier een drie dubbele wal. Het wandelpad loopt over de middelste wal waardoor alle drie de wallen goed te zien zijn. De route volgt uiteindelijk het pad langs de Velderse wal en komt zo weer uit bij het beginpunt, de Schutskuil.

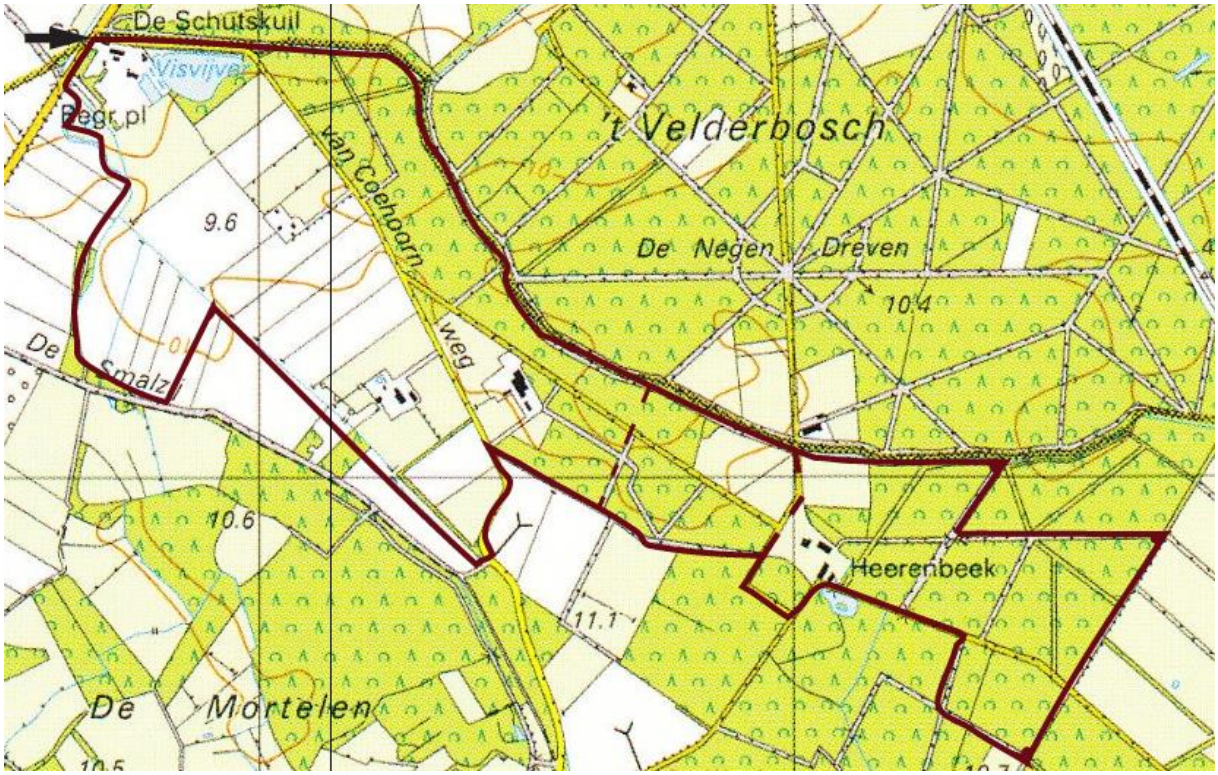

Afbeelding 7. Voorbeeld wandelroute 1 (naar: Termeulen 2013, 108).

Route 2

De tweede route is een kortere route die andere aspecten van het gebied laat zien. De route is ongeveer 3.5 kilometer. De route begint bij de splitsing van de Van Coehoornweg en de toegangsweg naar de hoeve. Vanaf hier wordt het pad langs de Heerbeekseloop gevolgd en verschijnt uiteindelijk aan de rechter kant de oude voetweg van Oirschot naar Liempde. Deze kan worden afgelopen tot aan het wandelpad naast de Velderse wal. Dit pad kan in oostelijke richting gevolgd worden en komt uiteindelijk uit bij de drie dubbele walstructuur ten oosten van de Velderseweg. Aan het eind van dit wandelpad buigt de route zuidelijk af en wordt er nog over een gedeelte van het oude perceel 15 gewandeld. Deze weg komt uit bij de hooilandjes die op de oude percelen 14, 13 en 12 liggen. Wanneer de verharde weg over Heerenbeek wordt overgestoken, gaat de route ook nog over de percelen 9, 7, 5 en 4. Bij de kruising buigt de route westelijk af en gaat vervolgens via de paden richting de Woekense steeg. Deze komt uit op de toegangsweg naar de hoeve wat iets richting het zuiden ook het begin en eindpunt van de wandeling is.

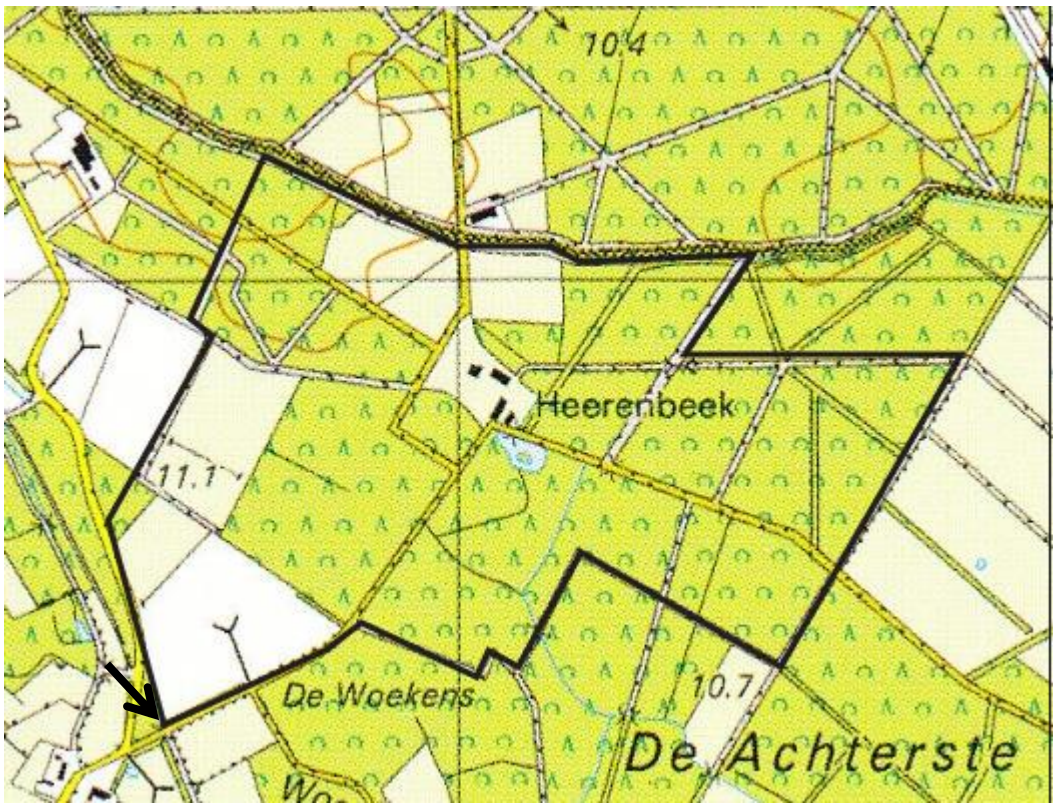

Afb 8. Voorbeeld wandelroute 2 (naar: Termeulen 2013, 108).

7. Begroting

Tabel 1. Indicatie van de kosten van dit project.

Werkzaamheden		Aantal dagen	Kosten per dag	Totale kosten
Uitgraven greppels (2.5 km)	Huur minikraan	2	165,-	330,-
	Arbeidskosten machinist	2	320,-	640,-
Herstel wandelpaden en onverharde wegen (5 km)	Snoeien: arbeidskosten + materiaal (3 personen)	5	1050,-	5.250,-
	Aanleg nieuwe wandelpadenpaden			
	Huur afvalcontainer (10m³)	5	230,-	1.150,-
Aankleding Landgoed	Ontwerpen van hekwerk			500,-
	Ontwerpen en plaatsen van bruggetjes (2 stuks)			1.000,-
	Ontwerpen en plaatsing van bankjes (3 stuks)			1.500,-
	Ontwerpen en plaatsing van informatieborden (2 stuks)			1.500,-
	Ontwerpen en drukken van informatiefolder (10.000 stuks)			360,-
	Ontwerpen en plaatsen van paaltjes langs de route (20 stuks)			500,-
	Ontwikkeling speurtocht (vragen en antwoorden)			250,-
	Vernieuwing informatie op internet			250,-
	Ontwikkeling app (optioneel)			2500,-
Marketing en promotie				500,-
Onvoorziene kosten				1000,-
Totale bedrag				**17.230,-**

8. conclusie

Bij dit project zijn een aantal onderzoeksvragen opgesteld ter behoeven van de reconstructie van het 17e eeuwse abdijdomein Heerenbeek. Na kaartonderzoek en een veldinspectie zijn verschillende aanbevelingen opgesteld die kunnen bijdragen aan een betere benadrukking van de nog aanwezige cultuurhistorische relicten. Ook betreffen het voorstellen wat betreft herinrichting van bepaalde gedeeltes van het gebied die bijdragen aan een hogere mate van beleving van het 17e eeuwse Heerenbeek.

Geconcludeerd kan worden dat de cultuurhistorische relicten die van waarde zijn voor dit gebied vooral dreven, oude voetwegen, perceelgreppels en oude percelen betreffen. Daarnaast zijn veel van deze relicten zijn nog terug te vinden in het huidige landschap. Om deze elementen opnieuw in het landschap op te nemen moeten er met name herstelwerkzaamheden uitgevoerd te worden en enkele reconstructies. Ook moet de vegetatie op veel plaatsen teruggebracht worden om meer zichtbaarheid aan deze elementen te kunnen geven.

Een andere conclusie is dat veel gedeeltes waar zich deze cultuurhistorische relicten bevinden niet toegankelijk zijn voor recreanten. Hierdoor blijven ze wel goed bewaard maar komen ze ook nooit onder de aandacht. Ook zijn veel van deze relicten nauwelijks zichtbaar door de grote hoeveelheden struiken en brandnetels. Door deze gedeeltes te herstellen en te blijven onderhouden kunnen ze wel door recreanten bezocht worden en waardoor ook deze elementen zichtbaar worden in het landschap. Door enkele wandelpaden te reconstrueren of om te leiden, kunnen ook deze mooie stukken bereikt worden.

Verder is er geconcludeerd dat het ontbreekt aan relevante informatie omtrent deze cultuurhistorische elementen waardoor recreanten geen weet hebben van wat er in het landschap te zien is. Door het plaatsen van informatieborden, uitgeven van folders, het aanpassen van de informatie op internet en het eventueel opstellen van een app, kunnen de aanwezige cultuurhistorische elementen beter onder de aandacht van bezoekers gebracht worden. Hierdoor wordt de beleving van deze 17e eeuwse situatie van het abdijdomein en de interactie met het gebied verhoogd.

Bibliografie

Lani, van S. en F. Swarte, 1999. *Abdij van 't Park: pachthoeven en landbouwdomein.* Brussel: vrienden van de abdij van 't Park.

Maes, F., 1975a. Het hof van Heerenbeke onder Oirschot. *Campinia* 5(16) 195-198.

Maes, F., 1975b. Het hof van Heerenbeke onder Oirschot. *Campinia* 5(17) 21-22.

Maes, F., 1975c. Het hof van Heerenbeke onder Oirschot. *Campinia* 5(18) 69-72.

Persoons, E. en H. van der Haegen, 2000. *Het kaartboek van de abdij van Park.* Leuven: Algemeen Rijksarchief/ Rijksarchief in de provinciën.

Termeulen, T., 2013. *NB. Topografische Atlas Noord-Brabant schaal 1: 25.000.* Landsmeer: Uitgeverij 12 provinciën/The World of Maps.

Vera, H.L.M., 2011. *Gemene gronden in de Meierij van Den Bosch tussen hertog en hertgang 1000-2000.* Oisterwijk: Uitgeverij BOXpress.